

**UNIVERZITA JÁNA AMOSA KOMENSKÉHO
PRAHA**

magisterské kombinované štúdium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Bc. Adriana Hanesovská

OSOBNOSTI PRVÉHO SLOVENSKÉHO GYMNÁZIA

Praha 2012

Vedúca práce : PhDr. Renáta Ružinová

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part time) Studies
2010 – 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Adriana Hanesovská

IMPORTANT PEOPLE OF THE FIRST SLOVAK
HIGH SCHOOL

Prague 2012

The Thesis Work Supervisor: PhDr. Renáta Ružinová

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitetnej knižnici.

V Prahe dňa 15.3.2012.

Adriana Hanesovská

Pod'akovanie

Vyjadrujem pod'akovanie PhDr. Renáte Ružinovej za jej metodickú pomoc, odborné vedenie pri vypracovaní diplomovej práce. Moje pod'akovanie patrí aj Dušanovi Dubovskému, regionálnemu historikovi a publicistovi za odovzdanie cenných informácií o histórii Revúcej a o Prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej.

Anotácia

V diplomovej práci sa autorka zaoberá témou Významné osobnosti Slovenského evanjelického a. v. gymnázia - Prvého slovenského gymnázia v Revúcej. Ide v nej o celkový pohľad na pedagogickú, spolkovú a mimoškolskú činnosť profesorov, činovníkov a študentov gymnázia. Práca sa zaoberá niektorými konkrétnymi osobnosťami revúckeho gymnázia. Z radov činovníkov autorka venuje pozornosť životu hlavného dozorca gymnázia Štefana Marka Daxnera a miestneho dozorca Mateja Nandrásyho. Práca akcentuje význam osobností aj z radov profesorov PhDr. Ivana Branislava Zocha, významného pedagóga a popredného vedca a Samuela Ormisa, erudovaného pedagóga.

Práca má priblížiť kultúrny život, rozvoj vzdelanosti, obetavý a pestrý život profesorov a študentov v Revúcej v druhej polovici 19. storočia po rokoch bojov za národné, kultúrne a politické práva Slovákov.

Práca sa opiera o archívne zdroje, pôvodnú a novšiu literatúru a o informácie získané od regionálneho historika.

Kľúčové pojmy

Činovníci.

Konvent.

Profesori.

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium.

Slovenský národ.

Študenti.

Učiteľský zbor.

Annotation

In this thesis the author deals with the important people of the Slovak Lutheran High School – the First Slovak High School in Revúca. It relates to the overall view of teaching, federal and extracurricular activities of professors, school officials and students. The thesis deals with some specific leaders of the school. Among officials, the author focuses the interest mainly on the life and work of the guard school principal Stephen Marko Daxner and the local guard Matthias Nandrassy. The work emphasizes the importance of personalities from among the professors Dr. Ivan Branislav Zoch, a prominent educator and a leading scientist Samuel Ormis, knowledgeable teacher.

Work gives details of the cultural life, education and development of self-sacrificing and varied life of professors and students in Revúca in the second half of the 19th century after years of fighting for national, cultural and political rights of Slovaks.

The thesis is based on archival sources, the original and more recent literature on information obtained from a regional historian.

Key concepts

Officials.

Convention.

Professors.

The Slovak Lutheran High School.

The Slovak nation.

Students.

Teaching staff.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 STAV RIEŠENIA PROBLEMATIKY	10
2 HISTORICKÉ PODMIENKY VZNIKU SLOVENSKEHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNAZIA.....	14
3 ZALOŽENIE EVANJELICKÉHO A. V. GYMNAZIA - PRVÉHO SLOVENSKEHO GYMNAZIA	19
4 ORGANIZÁCIA ŠKOLY A VYUČOVANIA	26
5 OSOBNOSTI SLOVENSKEHO GYMNAZIA EVANJELICKÉHO A. V. GYMNAZIA	43
5. 1 ŠTEFAN MARKO DAXNER	50
5. 2 MATEJ NANDRÁSSY	53
5. 3 SAMUEL ORMIS.....	58
5. 4 PhDr. IVAN BRANISLAV ZOCH.....	62
5. 5 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Z RADOV ŠTUDENTOV.....	68
ZÁVER	73
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV	75
ZOZNAM PRÍLOH	80

ÚVOD

Jedným z najsvetlejších momentov histórie školstva na Slovensku v druhej polovici 19. storočia bol vznik a pôsobenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia - Prvého slovenského gymnázia v Revúcej. Bola to prvá vyššia stredná škola na Slovensku. Hlavným vyučovacím jazykom bola slovenčina. Bol to najväčší úspech národného obrodenia, ktorý sa podarilo uskutočniť. Splnil sa dlhoročný sen Slovákov. Od tohto okamihu vznikla nádej pre zrod kultúrneho a vzdelaného národa, ktorý bude naďalej bojovať za svoje národné práva a za svoju samostatnosť. Lúbozvučná slovenčina sa vďaka gymnáziu v Revúcej dostala do učebníc, ktoré písali sami profesori. Do časopisov, ktoré vydávali vtedajší študenti, ale aj na pódia, kde študenti hrali nacvičené divadelné predstavenia. Revúca sa stala centrom vzdelávania a kultúry.

Motivačným impulzom pre výber témy bol záujem bližšie sa zaoberať históriou mesta a jeho bohatým kultúrnym životom počas existencie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej. V práci teda ide o vyzdvihnutie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej, ktoré bolo jedinou strednou školou vôbec v tisícročnej histórii slovenského národa, na ktorej sa vo všetkých predmetoch vyučovalo a maturovalo v rodnom jazyku a akcentovanie významu osobností z radov činovníkov, profesorov a študentov.

Diplomová práca sa skladá z piatich kapitol. Prvá kapitola objasňuje stav riešenia problematiky. Druhá kapitola je zameraná na analýzu hospodárskych, politických a kultúrnych pomerov na Slovensku v 50. a 60. rokoch 19. storočia, ktoré determinovali vznik Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej. Tretia kapitola poukazuje na úspechy národných činiteľov, ktorým sa podarilo uskutočniť myšlienku založenia gymnázia. Štvrtá kapitola je venovaná organizácii školy – jej finančného a materiálneho zabezpečenia, spôsobu vyučovania a výchovy, obsahu vyučovania, študentom a profesorom. Ťažiskom riešenia témy diplomovej práce je piata kapitola, ktorá sa v piatich podkapitolách venuje životu a dielu významných osobností

revúckeho gymnázia: Štefanovi Markovi Daxnerovi, Matejovi Nandrássymu, Samuelovi Ormisovi, PhDr. Ivanovi Branislavovi Zochovi a osobnostiam z radov študentov.

Pri koncipovaní našej práce sme sa opierali o bohatú historickú spisbu zameranú na Revúcu a revúcke gymnázium. V heuristike sa nám podarilo zhromaždiť školské správy, listiny, kroniky, pamätne knihy, ktoré sa vo väčšine nachádzajú v archíve Prvého slovenského gymnázia v Revúcej a týkajú sa bezprostredne činnosti gymnázia. Pri ich spracovaní sme využili obsahovú analýzu dokumentov, historickú metódu a taktiež metódu literárnu. Pramennú bázu sme doplnili informáciami z dobových článkov, predovšetkým z Pešťbudínskych vedomostí a Národných novín.

1. STAV RIEŠENIA PROBLEMATIKY

Založeniu a činnosti Slovenského evanjelického a. v. gymnázia sa vedecky venuje ako prvá monografia *Pamäti slov. ev. a v. gymnasia a s ním spojeného učiteľského semeniska vo Veľkej Revúci* z roku 1889 od štúrovca Augusta Horislava Škultétyho, evanjelického farára, správcu a profesora tohto gymnázia, ktorá predstavuje cenný materiál o jeho dejinách. Škultéty za pomoci svojich priateľov - Jána Bottu, Pavla Dobšinského a Štefana Marka Daxnera, ale aj svojich študentov gymnázia - Michala Bodického a Jozefa Maliaka, spracoval štúdie o škole na základe hodnoverných listín a autentických prameňov.

V roku 1940 v Liptovskom Sv. Mikuláši bola vydaná publikácia autora Viliama Raaba *Dejiny evanjelického a. v. cirkevného sboru v Revúcej*. Publikácia je prínosom pre poznanie revúckeho zboru evanjelickej a. v. cirkvi, v ktorej lone bolo gymnázium založené, históriu mesta a jeho osobností.

Miestny odbor Matice Slovenskej v Martine vydal v roku 1942 knižku o hlavnom dozorcovi gymnázia od autora J. Š. Brezovského *Štefan Marko Daxner životopisný náčrtok z príležitosti 50. výročia jeho smrti*. Autor napísal, že sa usiluje „*podľa možnosti zrozumiteľne a pútavo podať obraz života Š. M. Daxnera, bohatého na myšlienky i skutky.*“ (Brezovský, 1942, s. 4)

Dielo o profesorovi gymnázia *Karol Viest, veľkorevúcky profesor a myjavský učiteľ 1844 – 1944*, bolo vydané pri príležitosti 100. výročia jeho narodenín v Myjave v roku 1944. Je to prednáška učiteľa Samuela Hatalu-Prietržského, ktorý ju predniesol v rámci kultúrneho večierka Združenia ev. mládeže a Miestneho odboru Živeny v Myjave dňa 13. novembra 1942 za veľkej účasti obyvateľov a mládeže. Pre tlač ju upravil Ján Bradáč, dozorca ev. zboru.

O analýzu situácie v slovenskom školstve v druhej polovici 19. storočia, ktorej súčasťou je aj revúcke gymnázium, sa pokúsil František Bokes v štúdiu *Príspevok k uhorskej školskej politike v rokoch 1848 – 1918 so zreteľom na Slovákov*.

Štátna vedecká knižnica v Košiciach v roku 1962 vydala súpis literatúry spracovaný Michalom Fedorom *Prvé slovenské gymnázium v Revúcej 1862 – 1874*, v ktorom sa venuje vzniku a činnosti gymnázia.

V rámci osláv storočnice gymnázia bola usporiadaná vedecká konferencia, ktorá sa konala 15. septembra 1962 v Revúcej. Z nej vyšiel v roku 1965 zborník *Sto rokov revúckeho gymnázia 1862 – 1962*. Obsahuje prednášky slovenských pedagógov, Tomáša Srogoňa, Andreja Čumu, Júliusa Chovana, Jozefa Máteja, ktorí sa podujali spoločnými silami rozobrať jednotlivé stránky gymnázia už z nového pohľadu. Zhodnotili význam revúckeho gymnázia v dejinách nášho školstva a pedagogiky, zdôraznili vedúcu úlohu tejto prvej slovenskej strednej školy a zároveň dali podnet a seriózný základ pre hľadanie a objavovanie neznámych pramenných materiálov o histórii revúckeho gymnázia.

Publikácia od Jána Gallu, začas stredoškolského profesora v Revúcej, o klenote nášho slovenského stredného školstva *Revúcke gymnázium (1862 – 1874)*, vydaná Vydavateľstvom Obzor v Bratislave v roku 1969, je cenným prínosom v histórii gymnázia a pre dejiny slovenskej pedagogiky. Regionálny historik Július Bolfík v úvode knihy charakterizoval dielo takto: Autor na základe viacročnej bádateľskej činnosti a štúdia bohatých prameňov a literatúry vedecky presvedčivo vysvetľuje zložité dejiny revúckeho gymnázia, interpretujúc výchovno-vzdelávaciu problematiku školy (organizáciu školy, obsah vyučovania, metódy, formy a prostriedky výchovy) ako aj mimotriednu a mimoškolskú činnosť žiakov a profesorov. (Gallo, 1969, s. 5-8)

Problematiku spotrebného družstevníctva spracoval Ján Gallo spolu s Jánom Cípiarom v publikácii *100 rokov spotrebného družstevníctva v Gemeri*, vydanéj v Prahe v roku 1969. V nej podrobne spracovali históriu

Vzájomnej pomocnice a Potravného spolku v Revúcej, založených Samuelom Ormisom, profesorom gymnázia.

Tomáš Srogoň v knihe *Samuel Ormis – život a dielo*, vydanej vo vydavateľstve SPN v Bratislave v roku 1976, ponúka cez rozprávanie o životnej ceste Samuela Ormisa, evanjelického kňaza, ľudovýchovného pracovníka, spisovateľa, dramatika, významného slovenského pedagóga, informácie o jeho mimoškolskej činnosti v revúckom gymnáziu.

Kniha *Marína Ormisová spomína*, vydaná Vydavateľstvom Osveta v Martine v roku 1979, od autora Jána Vladimíra Ormisa, nám ponúka náhľad do poznámok a spomienok svojej tety Maríny Maliakovej, dcéry Samuela Ormisa, profesora Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej.

Publikácia Júliusa Chovana *Encyklopedista z Jasenovej – Život Dr. Ivana Branislava Zocha*, vydaná Vydavateľstvom Tatran v roku 1987, rozširuje rad monografií o vynikajúcich osobnostiach, o uvedomelých pokrokových Slovákov, ktorí ostali národovcami, hoci dlhé roky boli odtrhnutí od vlasti. Práca popisuje moderné pedagogické aktivity PhDr. Ivana Branislava Zocha, profesora na gymnáziu v Revúcej, ktoré sú veľkým prínosom pre rozvoj zaostalého ľudu.

O činnosti potravného spolku v Revúcej, prvého potravného družstva v Uhorsku sa dozvedáme v diele Pavla Martuliaka *Stopäťdesiat rokov slovenského družstevníctva 1845 -1995*.

Monografická práca Dušana Dubovského *Revúca – kolíska stredného školstva*, vydaná v Revúcej v roku 1993, je zameraná na stručnú históriu Revúcej, históriu Prvého slovenského gymnázia, ktorá je rozšírená o život a dielo PhDr. Ivana Branislava Zocha. Autor poskytuje cenné informácie o gymnáziu a jeho osobnostiach aj v ďalších prácach - *Z histórie Revúcej a ochotníckeho divadla* (1996), *Samuel Ormis* (1996), *Hasičstvo v Revúcej a okolí* (1998), *Biografický lexikón mesta Revúca* (2000), *Letokruhy mesta Revúca* (2001), *Prvé slovenské gymnázium* (2001), *Evanjelici v dejinách*

Revúcej (2004), Pamätnica mesta Revúca (2007), Revúca, jej športovci a majstri Slovenska, Európy a sveta (2009).

O revúckom gymnáziu sa dozvedáme aj prostredníctvom štúdií z historických periodík - novín a časopisov z rokov 1862 – 1974, ku ktorým patria najmä Pešťbudínske vedomosti, Národné noviny, Domácnosť a Škola, Cirkevné listy, Obzor a iné.

Cenným prameňom poznania histórie gymnázia je nepochybne Archív literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine, v ktorom okrem rozsiahleho zbierkového fondu nachádzame aj literatúru o revúckom gymnáziu:

Samuel Ormis: Výchovoveda pre semnaristov a rodičov, I. diel, Vo Veľkej Revúci, majetok Nakladateľského spolku 1871.

Samuel Ormis: Výchovoveda pre smeninaristov a rodičov, II. diel, Učboveda. Vo Veľkej Revúci, nákladom Samuela Ormisa 1874.

Ivan Branislav Zoch: Physika čili silozpyt pre slovenské gymnásia, reálky a domáco poučenie dľa najnovšieho stavu vedy vzdelal Dor. Ivan Branislav Zoch, ver. riad. učbár Math. a Phys. na slov. ev. a v. veľgymn. vo V. Revúci a úd viac tu- i cudzozemských učebných spolkov 1869.

Ivan Branislav Zoch: Krátky návod k vyučovaniu v telocviku hlavne pre národné školy zostavil Dr. Ivan Branislav Zoch, r. v. učbár na gymn. vo V. Revúci 1873.

Ivan Branislav Zoch: Počiatky názornej merby pre nižšie gymnasium a semeniská sriadil Dr. Ivan Branislav Zoch, verejný riadny učbár velvedy a silozpytu. Oddelenie I. (pre I. a II. triedu gymn.) 1873.

Dôležitým miestom pre bádanie a poznávanie histórie gymnázia je Prvé slovenské gymnázium, národná kultúrna pamiatka v Revúcej, ktorá má vo svojom archíve vzácne rukopisy – úradné listiny, listy, matriku gymnázia, suplikačné knižky, školskú knižnicu a ďalší zbierkový fond.

2. HISTORICKÉ PODMIENKY VZNIKU SLOVENSKEHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA

V 50. rokoch 19. storočia, po revolučnom období, nastali pre Uhorsko roky podriadenosti Viedni. Prejavili sa i v školstve, jeho novou organizáciou, podľa ktorej si zriaďovateľ školy mohol zvoliť za vyučovací jazyk ktorúkoľvek krajinšú reč. Slovenskí národnopolitickí predstavitelia sa tak v otázke národného spisovného jazyka rozdelili na tých, ktorí písali podľa Bernolákových pravidiel a ďalších - verných štúrovskej slovenčine.

Podľa ministerstva vnútra bola za úradný jazyk na Slovensku vyhlásená takzvaná staroslovenčina. Okrem nej sa vyučovalo aj v češtine, len na banskobystrickom rímskokatolíckom gymnáziu a na ostatných školách sa staroslovenčina vyučovala len ako učebný predmet. (Srogoň, 1986, s. 188) Na protestanských gymnáziách sa udržal duch maďarónstva.

V čase uvedenia Thunovej reformy bolo na Slovensku 27 gymnázií, ale ani na jednom sa nevyučovalo vo všetkých predmetoch v staroslovenčine (slovakizovanej češtine), alebo v slovenskom jazyku. Čiastočne sa v nich vyučovalo len na gymnáziu v Banskej Bystrici a na ostatných školách sa vyučovali len ako učebný predmet. (Dubovský, 1996, s. 42)

Zo spomínaných gymnázií bolo 13 osemtriednych (6 katolíckych a 7 protestantských. Ďalej 6 bolo šesťtriednych (4 katolícke a 2 protestanské) a 8 štvortriednych (3 katolícke a 5 protestanských). V školskom roku 1851/1852 sa staroslovenčina (slovakizovaná čeština), ale niekde aj čeština uplatňovala ako hlavný vyučovací jazyk na katolíckych gymnáziách v Prešove, Bardejove, Banskej Bystrici a v Trenčíne, na evanjelických v Modre, Banskej Bystrici, Liptovskom Mikuláši a v Martine. Čeština alebo staroslovenčina, ako jeden z ďalších vyučovacích jazykov sa popri nemčine alebo maďarčine používala ešte na katolíckych gymnáziách v Trnave, Nitre a v Banskej Štiavnici. (Dubovský, 1996, s. 42)

Na ostatných gymnáziách na Slovensku sa čeština alebo staroslovenčina vyučovala povinne alebo nepovinne len ako predmet. (Dejiny Slovenska III., s. 250)

Na blízkom rožňavskom evanjelickom gymnáziu sa mala podľa seniorálneho protokolu z roku 1852 „*aj reč slovenská obligátne vyučovať, všetko ale čo sa stalo len tam cielilo, aby učencov v slovenskej reči zpotupili, zhanobili.*“ (Pešťbudínske vedomosti, č. 40, 1861, s. 4)

V školskom roku 1853/1854 sa začala povinne vyučovať slovenčina „vo forme Kollárovej slovenčiny“, teda staroslovenčina (slovakizovaná čeština). Vo všetkých triedach sa jej venovali 2 hodiny týždenne. Spočiatku ju vyučoval revúcky rodák Samuel Ormis. (Dejiny Rožňavy, s. 454)

Posilňovanie absolutizmu zhoršilo situáciu s udrжанím češtiny, alebo staroslovenčiny, ako vyučovacieho jazyka na stredných školách na Slovensku. V školskom roku 1858/1859 sa okrem seniorálnej školy v Liptovskom Mikuláši – staroslovenčina ako hlavný vyučovací jazyk spolu s nemčinou používala už len na dvoch gymnáziách – v Banskej Bystrici a v Nitre. Zo 7 nižších katolíckych gymnázií to bolo tiež len na dvoch – v Skalici (Skalica, Mestský úrad Skalica, 1992, s. 124) a v Trenčíne. Z 5 vyšších evanjelických gymnázií spolu s nemčinou a maďarčinou to bolo len na lýceu v Banskej Štiavnici a zo 6 nižších tiež len v jednom – v Modre. Z ostatných vyšších gymnázií na Slovensku sa po maďarsky vyučovalo v 8 a po nemecky v 9 školách, v ďalších 4 sa používala maďarčina a nemčina ako vyučovacie jazyky spoločne. (Dejiny Slovenska III, s. 250)

Od polovice 50. rokov 19. storočia sa napriek snahe slovenských národovcov nepodarilo ani jedno gymnázium vytvoriť alebo pretvoriť na úplne čisto slovenskú školu. Pri úsilí o poslovenčovanie gymnázií sa najviac darilo v banskobystrickom rímskokatolíckom gymnáziu. (Srogoň, 1965, s. 12)

Oslabovaním bachovského absolutizmu sa začali posilňovať maďarizačné snahy, najmä po vydaní Októbrového diplomu zavedením maďarčiny ako

národnej reči. Vzrástlo sebavedomie prívržencov veľkomadžarskej vládnucej vrstvy a celého maďarského národa. Podľa nariadenia uhorskej miestodržiteľskej rady z 21. októbra 1861 sa všetky uhorské stredné školy rozdelili na maďarské a zmiešané, za ktoré sa pokladalo aj banskobystričné gymnázium. (Richter, 1983, s. 70)

Na zmiešaných školách sa mohlo popri maďarčine vyučovať aj v jazyku inej národnosti. Rozširujúca sa maďarizácia katolíckeho školstva na území Slovenska zmobilizovala biskupa Štefana Moysesu pri obrane a presadzovaní slovenských národných požiadaviek. Usiloval sa obnoviť boj o národný charakter vtedy jediného vyššieho gymnázia v banskobystrickej diecéze, kde okrem iného češtinu – staroslovenčinu (slovakizovanú češtinu) používanú v 50-tych rokoch mala vystriedať spisovná slovenčina.

V druhej polovici januára 1861 vydal Štefan Marko Daxner brožúru Hlas zo Slovenska, v ktorej verejne analyzuje situáciu v Uhorsku, ostro odmieta maďarskú štátoprávnu koncepciu jedno-národného štátu, nadprávie maďarčiny ako jediného štátneho jazyka, nadvládu a neuznávanie svojbytnosti ostatných národov. Pre národnosti Uhorska, a teda i pre Slovákov, žiadal, aby sa im ústavným zákonom zabezpečila národná zvrchovanosť, a to na teritóriu, kde národnosti žijú ako kolektívy. O vzťahu k uhorskému štátu zdôraznil: *„Uhorsko pre nás len toľko jestvuje, nakoľko my v ňom uznalosti nachádzame.“* (Mesároš, 1970, s. 12)

Významným aktom pre Slovákov bolo založenie Pešťbudínskych vedomostí, ktoré sa mali stať *„tribúnou národopolitických úsilí Slovákov“*. (J. Tibenský, 1978, s. 536) Prvé číslo vyšlo dňa 19. marca 1861. Pešťbudínske vedomosti zohrali v tomto období významnú úlohu v nastávajúcich politických zápasoch, najmä v mobilizácii slovenského národného hnutia a pri formovaní slovenského národného programu. Vychádzali po slovensky a prihlásila sa k nim drvivá väčšina slovenskej národne uvedomelej inteligencie.

Prostredníctvom Pešťubudínskych vedomostí Ján Francisci zvolal na 6. a 7. júna 1861 do Martina zástupcov Slovákov žijúcich v Uhorsku, aby vyjadrili svoje požiadavky, ktoré kladú na Uhorský snem. Slovenské národné zhromaždenie prerokovalo a s nadšením schválilo *Memorandum národa slovenského*.

V prvom bode programovej časti Slováci žiadali zabezpečiť ústavnými zákonmi svojbytnosť slovenského národa a rovnoprávnosť slovenského jazyka v Uhorsku. V druhom bode žiadali potvrdiť svojbytnosť slovenského národa na území, ktoré slovenský národ skutočne obýval, a to tak, že sa toto územie malo pod názvom hornouhorské slovenské Okolie vyčleniť v rámci Uhorska ako autonómna oblasť Slovákov. V treťom bode sa bližšie špecifikovali požiadavky plnoprávneho uplatnenia slovenského jazyka v správe, súdnictve a v školstve na území Okolia. Vo štvrtom bode v obhajobe občianskych práv a slobôd vyslovili solidaritu s obyvateľmi všetkých národov Uhorska, v otázke národnostnej so všetkými doteraz utláčanými národnosťami krajiny. (Dubovský, 1993, s. 28)

Ducha memorandového programu výstižne vystihuje záverečné heslo: „*Jednotná, slobodná, konštitucionálna vlasť a v nej sloboda, rovnosť a bratstvo národov.*“ (Tibenský, 1978, s. 537)

Požiadavky Memoranda napriek všetkým snahám na uhorskom sneme, neboli prijaté. Neúspechy s Memorandom, disponibilita slovenských úradníkov, ako aj snaha o zosilnenie maďarizácie na stredných školách presvedčili predstaviteľov slovenského národného hnutia, že maďarské kruhy napriek vyhláseniam o spravodlivom riešení národnostných pomerov v krajine vodcami liberálnej strany sa odmietavo stavajú k slovenským požiadavkám. Z tohto stavu opäť sa oživuje u časti slovenskej inteligencie názor – oprieť sa znovu o Viedeň pri presadzovaní národnopolitických práv. Pod vplyvom tohto názoru dochádza k vyslaniu slovenskej deputácie k panovníkovi, ktorá mu odovzdáva známy Prosbopis. Súčasne banskobystrický biskup Štefan Moyzes, odovzdal vo Viedni žiadosť o ochranu proti maďarizácii v úradoch a školách. (Srogoň, 1965, s.18)

Po tejto akcii rakúske a maďarské vládnuce triedy urobili čiastočné ústupky voči Slovensku, hoci sa týkali len kultúry a školstva.

3. ZALOŽENIE SLOVENSKEHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA - PRVÉHO SLOVENSKEHO GYMNÁZIA

Slovenská verejnosť si v 50. rokoch 19. storočia uvedomovala potrebu vzdelávania na stredných školách v materinskom jazyku. Hnutie za slovenské národné stredné školy sa výrazne prejavilo aj v Gemeri. Medzi gemerskými mestečkami vedúcu úlohu zohráva Revúca.

Revúca bola v 50. a 60. rokoch 19. storočia politickým, kultúrnym a priemyselným strediskom hornej, slovenskej časti Gemera. Občania, predovšetkým však predstavenstvo mesta si bolo vedomé, že mesto je nielen centrom blízkeho okolia, ale aj štyroch okresov (Jelšava, Muráň, Ratková a Revúca), v dôsledku čoho sa dožadovali rozličných výhod a zriadenia úradov ako stoličného súdu, lekárne, poštového úradu a pod. Za strediskové mesto ju považovali aj slovenskí národovci na čele so Štefanom Markom Daxnerom. (Gallo, 1969, s. 22).

Dôležitým momentom pre zriadenie slovenskej strednej školy bola schôdzka slovenských národovcov v Rozložnej, kde sa zastavili na spiatočnej ceste z panychídy konanej pre spomienku za Pavla Jozefa Šafárika v Kobeliarove 21. novembra 1861. Tu sa stretli poprední slovenskí národovci u Augusta Horislava Škultétyho na evanjelickej fare. Oživilí myšlienku založenia strednej školy viac ako desaťročie podporovanú Štefanom Markom Daxnerom, v tom čase druhým podžupanom Gemerskomalohontskej župy. Tou školou malo byť Slovenské evanjelické a. v. gymnázium založené v lone revúckej evanjelickej a. v. cirkvi. Revúcky evanjelický kňaz Ľudovít Reuss na svojej fare 9. februára 1862 zvolal presbyteriálnu poradu, kde sa prerokovala myšlienka založenia gymnázia. Členovia porady ju prijali za svoju a vymenovali výbor, ktorý mal pripraviť návrh pre cirkevný konvent. (Dubovský, 2001, s. 23)

Konvent konaný dňa 23. februára 1862 myšlienku založenia slovenského evanjelického a. v. gymnázia potvrdil a ďalší cirkevný konvent dňa 2. marca 1862 vyhlasuje, že: „*Cirkev ev. Velko- Revúcka otvára z pomoci Boží slovenské ev. gymnasium v V. Revúci, dáva k tomu cíli jedného učiteľa a pojišťujš mu náležitý plat.*“ (Školská správa, 1863/1864, s. 6)

Dňa 6. marca 1862 zasadal širší výbor, ktorý svoje rozhodnutie „*Nám teda treba lacná a Slovenská škola!*“ – vydal ako Prehlas - výzvu, aby „*patróni*“ pomohli novozriadenu školu podporovať zbierkami. (Dubovský, 1996, s. 43)

Výbor sa opieral najmä o krajiný zákon z roku 1791/I, čl. 26, §5. Prehlas, ktorý vyšiel tlačou, vyzýval predovšetkým všetkých evanjelikov v Uhorsku, aby dobrovoľnými príspevkami pomáhali k zrodu a udržiavaniu slovenského gymnázia. V Prehlase sa okrem iného píše: „*Každý národ v milej vlasti našej Uhorskej má svoje cirkevno-národné vysoké školy, len my evanj. Slováci nemáme ani jednu. Lebo čo sme mali od 300 rokov spoločné školy s Maďarmi a Nemci, ako boli školy: Prešovská, Levočská, Kežmarská, Štiavnická, Prešporská, tie s vytísnutím naukosdelnej latinčiny, staly sa i s budímkami i s kapitalmi ústavmi takmer čisto-maďarskými, v ktorých temer všetko maďarsky, veľmi málo nemecky, slovensky ale zhoda nič – ani jedna veda, ani jedno štúdium sa nevyučuje, takže v nich jedine potrebám evanjelikov k maďarskej národnosti patriacich sa zodpovedá, na nás Slovákov ale, akoby nás v cirkvi evanjelickej ani nebolo, žiaden ohľad sa nebere.*“ (Škultéty, 1889, s. 26)

Pritom z uhorských evanjelikov sa až päť osmín hlásilo k slovenskej národnosti. Maďari žiadost' slovenských národovcov pretvoriť ktorúkoľvek školu na slovenskú zavrhlí a odpovedali: „*Na týchto školách nedovolíme štúdiá slovensky predkladať a vy Slováci, keď potrebujete školu, vystavte si novú, kde chcete.*“ (Škultéty, 1889, s. 27)

Požiadavky o založenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej uznal seniorálny konvent evanjelickej a. v. cirkvi, konaný 6. mája

v 1862 v Dobšinej. V zápisnici uviedol: „.... *jednomyselne a jednohlasne uzavrelo sa, že seniorat uzatvára potrebu slovenského Gymnasija, a potvrdzuje na žiadosť cirkve Veľko-Revúckej v jej lone na teraz len menšie a keď prostriedky dostačia aj vyššie gymnasium.*“ (Prvé slovenské gymnázium v Revúcej, národná kultúrna pamiatka, sign. I. p./308)

Založenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej potvrdil konvent potiského dištriktu, ktorý sa konal v Jelšave v dňoch 22. – 24. júla 1862. Gemerský seniorát a potiský dištrikt gymnázium pod ochranu vzali a zabezpečili 8871 zlatých, ktoré mali každoročne priniesť najmenej 500 zlatých úrokov, na založenie školy a okrem toho ročné príspevky 105 zlatých od Gemerského seniorátu a 315 zlatých od potiského dištriktu. (Dubovský, 2001, s. 25-26)

V utorok 16. septembra 1862 v revúckom Evanjelickom a. v. kostole slávnostne otvorili Slovenské evanjelické a. v. gymnázium. Prítomné zhromaždenie zvolilo patronátny konvent, na ktorom zvolili zapisovateľov – Rudolfa Homolu a Karola Štefančoka. Potom nasledovali voľby činníkov gymnázia. Za hlavného dozorca (inšpektora) gymnázia bol zvolený Štefan Marko Daxner, druhý podžupan Gemerskej stolice. Miestnym dozorcom sa stal Matej Nandrassy, ktorý túto funkciu vykonával počas celej existencie gymnázia. Za pokladníka zvolili Karola Štefančoka. Zároveň bol zvolený aj gymnaziálny výbor, ktorý v mene patronátneho konventu spravoval chod školy. (Školská správa, 1863/1864, s. 9)

K Rudolfovi Homolovi za druhého učbára, ako vtedy profesorov volali, zvolili Augusta Horislava Škultétyho, ktorý sa stal aj správcom gymnázia. Poslanie školy a jej postavenie v slovenskom národe vytýčil vo svojej inauguračnej reči pri slávnostnom otvorení školy. Správca gymnázia sa vo svojej inauguračnej reči dotkol predovšetkým troch základných otázok: Prečo gymnázium bolo treba založiť, či ho dokážu udržať a v akom duchu má pôsobiť. Gymnázium prirovnal k novozasadenému stromčeku s nádejou, že sa mu bude dariť. *„Ó koľké túžby, koľké tu nádeje kojima obživujú i duše naše! Že pekný štep tento vyrastie v mocný strom, a nielen utešeným kvetom osvety a*

umenia zakvitne, ale i hojné ovocie opravdovej vzdelanosti ponese! Že toto vyžiadané dieťa dospejúc k veku, rodičom svojim Cirkvi i Národu, - k ozdobe a chľúbe, k pomoci a podpore, k radosti a úteche poslúži!“ (Škultéty, 1889, s. 38)

Založenie gymnázia zdôvodňoval potrebou slovenských vzdelancov, ktorí budú schopní rozširovať v slovenskom národe dosiaľ tak chýbajúcu osvetu a vzdelanosť. Vyslovil presvedčenie, že gymnázium má predpoklady rozvoja a uviedol spôsoby, ktorými ho bude treba uskutočniť. Duch, v ktorom má škola pôsobiť, má byť „čisto ľudský... národný... vlastenecký a nakoniec evanjelicko-kresťanský“. (Gallo, 1969, s. 36)

V preplnenom evanjelickom kostole bránil záujmy Slovákov tým, že: „*My musíme mať školy národné: Maďari svoje, Nemci svoje, Slováci svoje!*“ (Škultéty, 1889, s. 40)

Po Škultétyho inauguračnom prejave bol schválený štatút gymnázia *Ústrojnosc' Slovenského ev. a. v. gymnasia veľkorevúckeho*. V štatúte bolo ujasnené, kto je zakladateľom a podporovateľom gymnázia, kompetencie patronátneho konventu, spravujúceho (gymnaziálneho) výboru, hlavného a miestneho dozorca (inšpektorov gymnázia), zapisovateľa patronátneho konventu a spravujúceho výboru, pokladníka, správcu (riaditeľa), učbárov (profesorov), náčelníkov tried (triednych profesorov), profesorskej rady, ephora alumnea (správcu školskej jedálne), knihovníka, opatrovníka múzea (rôznych školských zbierok), opatrovníka gymnaziálnych budov a pod. (Dubovský, 2001, s. 31)

Revúcke gymnázium bolo cirkevnou školou. Monarchia na jeho prípravu financie neposkytla a takto sa ku slovenskému gymnáziu stavala počas celej jeho existencie. Jeho činnosť bola zabezpečovaná z finančných príspevkov a materiálnych darov zakladateľov, podporovateľov a dobrodincov gymnázia. Zakladateľom a patrónom gymnázia sa stal každý jednotlivец, ktorý najmenej 200 zlatých r. č. a každé „mrvné teleso“, ktoré najmenej 100 zlatých r. č. v hotovosti do gymnaziálnej pokladnice zložil. Za dobrodincov

a podporovateľov považovali každého, kto pre gymnázium priniesol akúkoľvek finančnú alebo materiálnu obeť. (Dubovský, 2001, s. 31)

Popri týchto vkladoch sa po celom Slovensku, ale aj mimo neho robili zbierky pri rôznych príležitostiach, na svadbách, krstinách, narodeninách a iných oslavách, pri divadelných predstaveniach, zábavách a pod. Prínosom najmä pre alumneum - školskú jedáleň boli suplikácie gymnaziálnych študentov. Ku získavaniu peňazí pomáhali články v periodikách, predovšetkým v Pešťbudínskych vedomostiach a od roku 1870 v Národných novinách.

Pri organizovaní zbierok pre revúcke gymnáziu predstavitelia národného hnutia v Gemeri a Malohonte našli podporu vo všetkých vrstvách slovenského národa. Baníci v blízkom Turčoku a Sirku boli presvedčení, že: „...vzdelanosť na školách len národnou materinskou rečou najlepšie sa pestuje a zmáha. Preto ako ľud slovenský na maďarské školy dávkovať nechce, zdráha sa, bráni sa počim len môže. Ale keď mu prišlo skladať na slov. gymnasium vo V. Revúci, naskladali sa chudobní baníci v Sirku a Turčoku odrazu po 30 zl. r.č. a sľúbili to každoročne tak urobiť. Cirkev ale Nadnraž a Rákoš zabezpečila tomutože gymnasiu 200 zl. vynášajúcu fundanciu.“ (Dubovský, 1996, s. 47)

Zo základín gymnázia, ktoré tvorili 20 000 zlatých r. č., dala obec Kameňany 1000 zl., mesto Tisovec 500 zl. Boli to ďalej obetaví národovci ako Štefan Marko Daxner, ktorý venoval 500 zl., Ľudovít Kubány 200 zl., Matej Nandrassy 200 zl., Ľudovít Reuss 100 zl., Ján Botto trikrát po 50 zl., Dionýz Štúr tiež trikrát (spolu 95 zl.), Karol Kuzmány trikrát po 50 zl. Patrónmi a darcami boli aj ďalší národní buditeľia ako Ján Chalupka, Pavol Dobšínský, Gustáv Kazimír Zechenter, Jonáš Záborský atď. (Gallo, 1969, s. 38).

Darcami boli aj školské deti napr. z Nadľaku, Klenovca a pod. August Horislav Škultéty, správca gymnázia sa o zbierkach neskôr vyjadril: „*Tá, biednou zvaná Slovač, pod 12 rokmi obetovala vyše 7000 zl. na oltár národnej vzdelanosti.*“ (Škultéty, 1889, 129-130; Gallo, 1969, s. 38)

Malým zdrojom príjmov bolo didaktrum – školné. Tvorilo však iba nepatrnú čiastku príjmov, pretože študenti z Revúcej ho vôbec neplatili, niektorí študenti platili len určitú časť školného a prevažná väčšina ho neplatila vôbec. (Školská správa, 1864/1865, s.25)

Najväčšími podporovateľmi boli samotní profesori gymnázia, čo nešlo do hlavy najzarytejším nepriateľom gymnázia, z ktorých jeden, Rudlof Latinák, gemerský seniorálny dozorca, sa vyjadril: „*Známe ovšem jednotlivých lidí, ktorí za vedu vôbec horlili a prospěšne účinkovali, ale žeby všeci učbáři jednoho ústavu jedine cíelom všeobecne vzdelanosti na toľko sa oduševňovali, že hotoví sú bez všetkej potreby i mučeníctvo trpet', jako Vel'ko-Revúcki, toto už psychologicky nie je pravde podobné, k vyvinutiu tak prepíatej horlivosti mohutnejší motor je potřebný, jako vôbec záujem všeobecnej vzdelanosti.*“ (Škultéty, 1889, s. 129 - 130)

Odrážilo sa to i na ich platoch. August Horislav Škultéty mal ročný plat 700 zl., Samuel Ormis 700, Rudolf Homola 700, Gustáv Hostivít Schmidt 300, neskôr 350, Pavel Krman 500, Jozef Kvetoslav Holub 500, PhDr. Ivan Branislav Zoch v prvý rok 300, druhý 400, potom 550, Gustáv Hostivít Lojko 300, 350, neskôr 700, Mieroslav Kovalevský 300, o rok 350, 400, nakoniec 500, Karol Viest 300, o rok 400, nakoniec 500, Július Botto 300, o dva roky 350, Ľudovít Mičátek 350, Ľudovít Čulík 330, potom 350, Ján Dérer 350, Andrej Sokolík 350, Bohuslav Laciak 350. V porovnaní s platmi profesorov iných gymnázií boli tieto najnižšie. Generálny konvent v Pešti v roku 1873 priznal, že takéto nízke platy mali iba profesori v Banskej Štiavnici. (Gallo, 1969, s. 39)

Slovenský národ, učbáři a činovníci gymnázia prinášali najväčšie obeť pri založení a udržiavaní gymnázia počas celej jeho existencie až do jeho násilného zrušenia. Ich obeť nevedeli pochopiť najmä tí, ktorí sa od samého začiatku utešovali, že v slovenskej strednej škole aj tak nebude mať kto učiť, nebude koho učiť, nebude za čo učiť a nebudú ani školské priestory, v ktorých sa by sa dalo učiť.

Všetci predpokladali, že aj keď sa gymnázium podarilo založiť, nebude dlho existovať, iba ak 2 – 3 mesiace, maximálne pol roka. (Dubovský, 1996, s. 47)

4. ORGANIZÁCIA ŠKOLY A VYUČOVANIA

Po slávnostnom otvorení gymnázia sa vyučovanie začalo 17. septembra 1862. V tlači sa objavila správa, že gymnázium otvára svoju náruč tým študentom, ktorých rodičia pevne verili, že táto škola bude vo výchove a vzdelávaní prosperovať. Do školy nastúpilo 42 študentov. (Pešťbudínske vedomosti, 1862, s. 2)

Preto tak málo, lebo škole niektorí nedôverovali, nemala ešte svoju tradíciu. Študentov rozdelili podľa veku a vedomostí do dvoch tried. Do prvej triedy nastúpilo 31 študentov, z ktorých bolo 16 Revúčanov. Do druhej triedy nastúpilo 11 študentov, z ktorých boli traja z Revúcej. (Dubovský, 2000, s. 32)

August Horislav Škultéty vo svojich Pamätiach uvádza: *„Predmetom učenia boli všetky v pláne od generálneho konventu r. 1861 vyznačené reči a vedy a k tomu podľa žiadostí okolitých cirkví, jako spoluzakladateľov gymnasia i daktoré reálne známosti. Obe triedy učily sa spolu: slovenskú, maďarskú, nemeckú reč, len pre cvičenie v maďarskej reči pridaná bola v druhej triede jedna hodina. Osobyte prednášané bolo náboženstvo, latinská reč, zemepis a dejepis, počto- a meroveda, prírodopis, v prvom polroku hospodárstvo, v druhom polroku štepárstvo spolu, ako tiež aj krasopis.“* (Škultéty, 1889, s. 54) Všetci študenti spolu s profesormi chodili každú nedeľu na služby Božie.

Vyučovalo sa v dome prepožičanom od železiarskeho podnikateľa Latináka, ktorý neskôr za 2000 zlatých odkúpili. S otvorením gymnázia zriadili alumneum - jedáleň. Patronátny konvent 16. septembra nariadil, aby študenti mali dostatok stravy. Chceli hneď od začiatku ubezpečiť rodičov, že môžu byť spokojní. Najvyšší poplatok za stravu bol 20 zlatých. Študenti zo sociálne veľmi slabých rodín dostávali obedy a večere zdarma. (Školská správa, 1862/1863, s.12-13)

Na zasadnutí gymnaziálneho výboru dňa 29. septembra sa dohodli, že dajú vyhotoviť matriku (je v expozícii Prvého slovenského gymnázia, národnej kultúrnej pamiatky), ktorá bude slúžiť na zápis študentov školy. Ďalej rozhodli, že založia protokol „fundacionálny“ na zapisovanie základnín, príspevkov a milodarov, účtovnú knihu pokladníka, denník na úradné listy správcu a účtovnú knihu alumnea. (Dubovský, 1993, s. 46)

Zároveň preštylizovali prosbu o povolenie zbierok pre potreby gymnázia, ale aj jeho budovy, ktorú 29. októbra 1862 poslali uhorskej kráľovskej námestnej rade. Tá vyšla v ústrety a zbierku povolila vo všetkých evanjelických superintendenciách v Uhorsku. (Pešťbudínske vedomosti, 1862, s. 2)

Štefan Marko Daxner predložil návrh gymnaziálneho pečatidla a pečiatky. Ich zhotovenie na vlastné náklady zabezpečil Ján Francisci. „*Pečať má oválny tvar, na nej je trojvršie s dvojitým krížom, nad ním vychádzajúce slnko, ktoré má svojimi hrejivými lúčmi blahodarne podporovať začatú cestu vzdelávania Slovákov rodnej reči. Vľavo je lipa, strom Slovanov, pri nej úľ s včelami, symbolizujúcimi usilovnosť.*“ (Dubovský, 1993, s. 47)

V kruhopise pečate je text: „*Pečať Slov. ev. a. v. gymnasium vo V. Revúci 1862.*“ Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej bolo prvou školou v Uhorsku, ktorá v pečatidle mala slovenský znak.

Dňa 30. júna 1863 boli verejné záverečné skúšky, ktoré sa konali v evanjelickom a. v. kostole. Zaťažkávajúca skúška prvého roka gymnázia bola úspešná. Neprajníkom školy to vyrážalo dych. Najmä tým, ktorí si robili zo školy posmech. Na druhý deň 1. júla 1863 sa na zasadnutí patronátneho výboru rozhodlo, že v budúcom školskom roku 1863/1864 sa otvorí tretia a štvrtá trieda, čím bude vybudované nižšie gymnázium. (Pešťbudínske vedomosti, 1863, s. 2-3)

Správcom gymnázia sa stal Rudolf Homola, za tretieho profesora povolali revúckeho rodáka Samuela Ormisa, aby učil matematiku a prírodné

vedy. Pomocným profesorom sa stal Gustáv Hostivít Schmidt, ktorý potom učil kreslenie, krasopis, telocvik a hudbu. (Školská správa 1863/1864, s. 10, 14-17)

Za ephora alumnea (vedúceho školskej jedálne) zvolili Augusta Horislava Škultétyho. Ephor alumnea sa staral o nákup, každé ráno prichádzal vydať kuchárke (neskôr ich bolo viac) potraviny a všetko, čo potrebovala na varenie. V čase vydávania obedov a večerí vykonával dozor. Pred jedením a po jedle sa všetci študenti spoločne pomodlili. August Horislav Škultéty spomína, že vnútorné vybavenie alumnea a materiálne vybavenie kuchyne nebolo „*elegantné, zodpovedajúce svetskému vkusu, to je pravda, ale jedlá boli vždy zdravé, výživné a na dostač*“. (Škultéty, 1889, s. 131)

Školský rok 1863/1864 sa začal 1. septembra. Do školských lavíc do prvej triedy zasadlo 54 študentov, do druhej 18, do tretej 7 a do štvrtej 3. Spolu bolo v gymnáziu 82 študentov. (Školská správa 1863/1864, s. 19) Z nich bolo 53 z Gemera, 9 z Liptova, 6 z Malohontu, 5 z Oravy, 4 z Turca, 2 zo Zvolena, 2 z Novohradu a 1 zo Spiša. (Slovesnosť, 1864, s. 431)

Túžby Slovákov dobudovať školu na nižšie gymnázium sa začali naplňovať, no súčasne sa začali ozývať aj neprajníci. Ich reakcia bola odzvou na prosby o podporu školy. Pridali sa k nim aj predstavitelia Rimavsko-muránskej železiarskej spoločnosti. Hoci spoločnosť mimoriadne dobre prosperovala, jej hlavný riaditeľ Jozef Volný, pôvodom Slovak, žiadosť zamietol. (Škultéty, 1889, s. 56)

Chrbtom ku gymnáziu sa obrátili aj niektoré evanjelické cirkvi, napríklad z Dobšinej prišiel list: „*Prosbe o podporu veľko-revúckej slovenskej školy, ohľad berúc obzvlášne na to, že proti smeru školy všeobecne prechovávaná nedôvera ešte nenie odstránená, podporu ale dopúšťajúca dôvera nadobudnúť sa ešte nemohla, na tento čas vyhovieť sa nemôže. Dané v Dobšinej z obecného dňa 8. novembra 1863 držaného cirkevného konventu – Pavel Gömöry, zapisovateľ.*“ (Dubovský, 1993, s. 50)

Najsmutnejšie bolo na tom to, že práve v lone tejto cirkvi 6. mája 1862 gemerský seniorát revúcke gymnázium uznal za svoje. Tieto záporné ohlasy dopadali na rozvíjajúcu sa školu mimoriadne ťažko, ale jej chod nenarušili. Pedagógovia sa venovali svojim študentom s veľkou trpezlivosťou. Jednou z najboľavejších stránok bol nedostatok slovenských učebníc. (Gallo, 1969, s. 52)

Pre ich nedostatok používali sa predovšetkým učebnice české, potom maďarské, nemecké. V mnohých prípadoch vyučovali profesori podľa svojich rukopisov. Ich obtiažnú prácu okrem iného komplikoval aj nedostatok slovenskej odbornej terminológie. Mnohé výrazy si museli tvoriť sami. Zvlášť zásluhnú prácu v tomto smere vykonali August Horislav Škultéty, PhDr. Ivan Branislav Zoch, Samuel Ormis a Jozef Kvetoslav Holub. (Gallo, 1969, s. 53)

Dôležitú úlohu pri vzdelávaní študentov mala gymnaziálna knižnica. Profesori, ako aj študenti po celý rok preukazovali veľkú snahu pri zveľaďovaní novovytvorenej knižnice a novozaložených školských zbierok. Ich usilovnosť podporovali všetci tí, ktorí mali záujem, aby gymnázium skutočne dokázalo, že v tých najťažších chvíľach svojho zrodu obstojí. Knižničný fond sa rozrástol na dvesto zväzkov kníh, z ktorých väčšina bola darovaná. Medzi prispievateľov patrili napríklad Ján Chalupka, Štefan Homola, Matej Hrebenda a ďalší. (Školská správa, 1863/1864, s. 13)

Nápomocné boli rôzne školské zbierky. Napríklad vzácne exponáty pribudli do kabinetu zoológie, ktorý v tomto období mal už 126 kusov vypchatých vtákov. Do botanickej zbierky najviac prispieval, Samuel Gölner, ktorý patril aj medzi najväčších darcov do mineralogickej zbierky. Tú vzácnymi exponátmi obohatili tiež Ľudovít Augustín Gál, Gustáv Kazimír Zechenter a Ľudovít Reuss, ktorý venoval 500 kusov exponátov. Práve on mal najväčšiu zásluhu na budovaní fyzikálneho kabinetu. (Školská správa, 1863/1864, s. 19)

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium malo štyri triedy a bolo úplné nižšie gymnázium. Nastal čas rozhodovania, čo ďalej?! Jedni radili, aby po

toľkom vypätí bol čas na oddych a gymnázium na čas ostalo len nižšie. Iní zas túžobne očakávali naplnenie celoživotných snov, vybudovať osemročné gymnázium, na ktorom by sa dalo maturovať. Navrhovali v snažení pokračovať a hľadať nové možnosti. Na patronátnom konvente v Revúcej dňa 10. augusta 1864 sa rozhodlo, že na gymnáziu sa v školskom roku 1864/1865 otvorí aj piata trieda, čo oznámili prostredníctvom tlače. (Pešťbudínske vedomosti, ročník 4, číslo 68, 1864, s. 1-2)

Nový školský rok 1864/1865, v poradí už tretí, sa začal 1. septembra. Správcovstva sa ujal Augustín Horislav Škultéty a za ďalšieho učbára zvolili Pavla Krmana. V nižších triedach učil nemčinu a v piatej triede náboženstvo, latinčinu, gréčtinu a slovenčinu. Tým sa otvorila cesta k vybudovaniu úplného osemročného gymnázia. Do prvej triedy nastúpilo 52 študentov, do druhej 32, do tretej 17, do štvrtej 9 a do piatej triedy 7 a dvaja mimoriadni. Spolu 119 študentov, ktorí sem zamierili z celého Slovenska. (Školská správa, 1864/1865, s. 21-25)

„Zaplesali Slováci a s radosťou posielali svojich synkov do svojho vyššieho gymnázia nielelen zblízka, ale i zďaleka. Z dolného Trenčianska a susedného Nitrianska poslali ta 17 šuhajov, medzi nimi bol Rizner. Keď povážime, že vtedy ešte nebolo železníc a cesta vozmo bola nielen drahá, ale z Nitrianska do Revúcej trvala 5-6 dní, musíme plné uznanie vysloviť tedajším národovcom, ktorí pominuli bližšie ústavy maďarské a synov svojich posielali do svojej školy.“ (Slovenské pohľady, ročník 33, 1913, č. 10-11, s. 668-669)

Zriadenie gymnázia, ako aj jeho udržiavanie bolo spojené s prekonávaním veľkých prekážok. Osočovanie proti gymnáziu, ktoré začalo už v predchádzajúcom roku, sa stupňovalo. Činiteľov školy a jej pedagógov obviňovali z panslavizmu, dokonca z radov vlastnej cirkvi. Revúcka katolícka cirkev tiež nebola gymnáziu naklonená najmä preto, lebo 19. januára 1865 sa predstavitelia Revúcej rozhodli, že od 1. septembra mesto bude prispievať 700 zlatých ročne na plat jedného profesora. (Pešťbudínske vedomosti, ročník 5, číslo 12, 1865, s. 2)

Okrem nedostatku finančných prostriedkov pribudli aj problémy s nedostatkom vyučovacích priestorov. Tieto sa vyskytovali prakticky až do násilného zatvorenia gymnázia, keď si tesne pred jeho zatvorením dokončili novú budovu školy. Útoky na gymnázium neprestávali a čoraz častejšie sa prenášali aj na osobnosti, ktoré gymnázium zakladali alebo podporovali. Boli tu snahy odstrániť z podžupanského úradu Štefana Marka Daxnera, hlavného dozorca gymnázia, a preložiť ho z Gemera – Malohontu čo najďalej.

V školskom roku 1865/1866, ktorý sa začal 4. septembra, bol za správcu gymnázia zvolený Samuel Ormis. Do školy nastúpilo 138 študentov. Do prvej triedy 36, do druhej 42, do tretej 17, do štvrtej 19, do piatej 14 a do šiestej triedy 10. Za nového učbára bol zvolený Jozef Kvetoslav Holub. (Školská správa, 1864/4865, s. 13) Novozvolenému učbárovi zverili výučbu prírodných vied, slovenčiny, maďarčiny, nemčiny a „počtovedy“.

V školskom roku 1866/1867, ktorý začal 3. septembra, bol správcom gymnázia Rudolf Homola. Na základe rozhodnutia patronátneho konventu z 25. júna 1866 vznikla siedma trieda. (Pešťbudínske vedomosti, ročník 16, číslo 60, 1866, s. 3)

Počet tried každoročne vzrastal, ale počet študentov už nie. V tomto roku nastúpilo 125 študentov, čo bolo o 13 menej ako v predchádzajúcom roku. Do prvej triedy gymnázia nastúpilo 26 študentov, do druhej 25, do tretej 26, do štvrtej 9, do piatej 19, do šiestej 15 a do siedmej triedy 5 študentov. (Školská správa, 1866/1867, s. 21-24)

August Horislav Škultéty sa ich poklesu neskôr vyjadril, že: *"...mnohí, zvlášť nemajetnejší národovci, dávali svojich synov do maďarských škôl nie preto, akoby neboli bývali presvedčení o dobrej výučbe a výchove na gymnasiume veľko-revúckom – ale z opatrnosti. Kedy sa vyliečime z tohto polovičkárstva?"* (Škultéty, 1889, s. 71)

Pedagogický zbor gymnázia bol však stále na vysokej kvalitatívnej úrovni. O tom sa mohli počas štúdia presvedčiť študenti. V tomto školskom

roku boli prijatí noví mladí absolventi nemeckých univerzít - PhDr. Ivan Branislav Zoch a Gustáv Hostivít Lojko, ktorí boli mimoriadne všestranní, čo zaručovalo, že budú pre školu prínosom. Ich erudovanosť bolo cítiť i z ich doterajšieho života a navyše, obidvaja sa už poznali, čo mohlo byť iba na prospech vecí, ako sa to neskôr aj potvrdilo. Ba dokonca sa narodili v jednom roku. (Dubovský, 1993, s. 73). PhDr. Ivanovi Branislavovi Zochovi zverili nemčinu, matematiku, prírodopis, krasopis, kreslenie a telocvik. Gustáv Hostivít Lojko učil zemepis, dejepis, gréčtinu, latinčinu, slovenčinu a hudobnú výchovu.

Patronátny konvent sa na svojom zasadnutí 25. júna 1867 uzniesol, že v školskom roku 1867/1868 otvorí ôsmu triedu, čím sa dobudovalo gymnázium na úplné, osemročné, často nazývané aj „veľgymnázium“. Do kolektívu učbárov, ktorý viedol správca August Horislav Škultéty, prišli dvaja noví. Zo skalickej fary prišiel Mieroslav Kovalevský, ktorý učil latinčinu, slovenčinu, maďarčinu, nemčinu, náboženstvo a dejepis. Pomocným profesorom sa stal Ján Kordoš, správca revúckej evanjelickej ľudovej školy, ktorý vyučoval cirkevnú hudbu a spev. (Dubovský, 2001, s. 41)

Do prvej triedy nastúpilo 25 študentov, do druhej 15, do tretej 18, do štvrtej 22, do piatej 11, do šiestej 18 do siedmej 13 a do ôsmej 7 študentov. Ministerstvo školstva až neskôr, po určitom váhaní, schválilo existenciu úplného osemročného gymnázia. Zároveň uznalo vysvedčenia o vykonaní maturitných skúšok, o čom boli informované všetky školy v Uhorsku. (Dubovský, 2001, s. 42)

Počas školského roka 4. februára 1868 na patronátnom konvente Štefan Marko Daxner požiadal o uvoľnenie z funkcie hlavného dozorca gymnázia, lebo sa presťahoval do Debrecína. „*So žiaľom a hlbokým pohnutím preslyšal konvent lúčivé slová muža o toto prvé slovenské gymnansium najzaslúžilejšieho. Na miesto odstúpivšieho jednomyselne zvolený bol p. Ján Francisci.*“ (Škultéty, 1889, s. 77)

V júni 1868 sa konali prvé slovenské maturity, ktoré boli náročné. Študenti mali písomné skúšky pri zatvorených dverách. V nich robili preklad z latinčiny do slovenčiny a naopak, ako aj preklad z gréčtiny do slovenčiny. Ich súčasťou bola tiež kompozícia v slovenčine, maďarčine a v nemčine, ako i tri príklady z matematiky a fyziky. Ústne skúšky sa uskutočnili 22. júna za prítomnosti superintendenta Karola Mádaya. (Škultéty, 1889, s. 81-82)

Skúšky dospelosti absolvovali všetci siedmi študenti k spokojnosti vyučujúcich. Prvé slovenské maturity priniesli spokojnosť a zároveň ukázali, že „učbári, ktorých tak podceňovali najmä neprajníci Slovákov, vedia aj na slovenskej škole pripraviť študentov tak, aby sa vyrovnali vychýreným školám v Uhorsku a mohli úspešne pokračovať na akademických štúdiách či uplatniť sa v praktickom živote. Dôkazom toho sú prví revúcki maturanti, z ktorých sa piati stali kňazmi, jeden učiteľom a jeden právnikom.“ (Dubovský, 1993, s. 129) .

V utorok, 1. septembra 1868, sa otvorili v Revúcej brány dvoch slovenských stredných škôl. Pri gymnázium bolo otvorené Učiteľské semenisko (ústav). Z pedagógov v septembri odišiel Gustáv Hostivít Schmidt. Na jeho miesto nastúpil revúcky rodák Karol Viest, ktorý učil latinčinu, zemepis, dejepis a matematiku. Do gymnázia sa prihlásilo 166 študentov. V prvom ročníku ich bolo 26, v druhom 21, v treťom 19, vo štvrtom 19, v piatom 24, v šiestom 25, v siedmom 18 a v ôsmom 14 študentov. Do prvého ročníka učiteľského semeniska sa prihlásili: z piateho ročníka štyria, zo šiesteho ročníka ôsmi, zo siedmeho traja a z ôsmeho ročníka dvaja, spolu 17 seminaristov. Správca gymnázia a s ním spojeného učiteľského semeniska sa stal August Horislav Škultéty. (Školská správa, 1868/1869, s. 27, 29-33)

Učiteľské semenisko (ústav) existovalo až do násilného zatvorenia gymnázia. Bolo jediným v Uhorsku, na ktorom sa vyučovalo iba v slovenskom jazyku.

Ako sme už uviedli gymnázium bolo dobudované na úplné s právom maturitných skúšok. Jeho vysvedčenia mali uznávať na každej uhorskej

univerzite. Avšak nečakané roztrpčenie prišlo z potiského dištriktuálneho konventu konaného v roku 1868. Ten gymnáziu nariadil, aby vysvedčenia vydávalo aj v maďarskom jazyku. Proti tomuto rozhodnutiu sa odvolal aj patronátny konvent poukazujúc na národnostný zákon z toho istého roka. Napokon konečné nariadenie znelo vydávať slovenské vysvedčenia ale s pripísaným maďarským prekladom názvov predmetov a dosiahnutých výsledkov. Boj za zachovanie slovenských vysvedčení nenarušil výchovno-vzdelávací proces. (Škultéty, 1889, s. 83)

V poradí druhej slovenskej maturity, sa konali v dňoch 23. – 24. júna 1869. Predtým, v dňoch od 31. mája do 4. júna dvanásť študenti preukázali svoje vedomosti na písomných maturitných skúškach. Medzi maturantmi boli aj traja študenti z Čiech.

Na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej sa v školskom roku 1869/1870 sa začalo vyučovať od 1. septembra. Do prvej triedy chodilo 27 študentov, do druhej 19, do tretej 13, do štvrtej 16, do piatej 11, do šiestej 13, do siedmej 8 a do ôsmej 15 študentov. Do prvej a druhej triedy učiteľského semeniska chodilo 12 študentov. (Školská správa, 1869/1870, s. 27-32)

Správcom gymnázia zostal August Horislav Škultéty. V pedagogickom zbere nastali zmeny. V tomto školskom roku namiesto chorého profesora Rudolfa Homolu povolali Ľudovíta Mičátka a namiesto Karola Viesta, odchádzajúceho na štúdium do Nemecka, Júliusa Bottu, kandidáta teológie. Ľudovít Mičátek učil latinčinu, nemčinu, dejepis a Július Botto, učil nemčinu, maďarčinu, dejepis a zemepis. (Školská správa 1869/1870, s. 26-27; Škultéty, 1889, s. 88)

Profesori okrem vyučovania, zabezpečovania plynulého chodu gymnázia i učiteľského semeniska opäť museli brániť školy pred rôznymi útokmi. Navyše sa už konkrétnejšie začali zaoberať prípravou na stavbu novej školy. Najväčšie starosti im robili opäť financie. Prvé zbierky na novú budovu školy zorganizovali počas divadelných predstavení a na besedách. (Školská správa 1869/1870, s. 14)

Niektorí profesori sa dokonca zriekli časti svojho platu. Zo zbierok dokázali pripraviť časť potrebného stavebného materiálu.

Školský rok 1869/1870 sa zapísal nielen do dejín revúckeho školstva, ale aj do národných dejín vznikom prvého slovenského dievčenského ústavu. V januári 1870 Samuel Ormis oznámil, že v Revúcej vznikol trojročný Dievčenský vychovávaci ústav. Tak sa naplnilo dlhoročné úsilie profesorov gymnázia zaoberajúcich sa vzdelávaním žien na Slovensku. (Národné noviny, ročník 2, číslo 8, 1871, s. 2-3)

Založili ho Samuel Ormis, Ľudovít Greiner, Ján Fakla, August Horislav Škultéty a Ondrej Tóth.

Na konci školského roka 22. – 23. júna 1870 sa konali v poradí už tretie maturity na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej. Z pätnástich maturantov piati zmaturovali s výborným prospechom, dvaja s chváľitebným, piati s dobrým, jeden s dostatočným prospechom a dvaja sa museli ešte raz pripravovať na maturitu z gréčtiny a matematiky. (Národné noviny, ročník 1, číslo 49, 1870, s. 3)

Už tradične sa koncom augusta do Revúcej schádzali študenti takmer z celého Slovenska, aby začali alebo pokračovali v štúdiu na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu. Školský rok 1870/1871 otvorili 1. septembra. Do gymnázia sa vrátili profesor Karol Viest a odišiel Ľudovít Mičátek, ktorý od 10. augusta pôsobil na Slovanskom učiteľskom ústave v Petrohrade. (Slovenský biografický slovník IV, 1990, s. 160)

V druhom polroku pre dlhodobú chorobu Gustáva Hostivíta Lojka si jeho predmety – slovenčinu, nemčinu, latinčinu a gréčtinu profesori rozdelili medzi sebou.

V tomto školskom roku prišli do Revúcej prví absolventi z martinského nižšieho gymnázia, zriadeného roku 1866, aby tu pokračovali v štúdiu v triedach vyššieho gymnázia. Tu pokračovali vo vzdelávaní preto, lebo revúcke gymnázium bolo jediné slovenské, na ktorom mohli maturovať.

Gymnázium navštevovalo 35 študentov v prvej triede, 21 v druhej, 12 v tretej, 13 v štvrtej, 14 v piatej, 7 v šiestej, 14 v siedmej a 7 v ôsmej triede. V učiteľskom semenisku v prvom ročníku študovali 3, v druhom ich bolo 13 a v treťom 3 študenti. (Školská správa 1870/1871, s. 33-36)

V tomto školskom roku, kedy gymnázium vstupovalo do deviateho roku svojej existencie, sa učiteľské semenisko otvorením svojej tretej triedy stalo úplným.

Popri tom, že profesori gymnázia učili na troch revúckych slovenských školách – Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu, Učiteľskom semenisku a Dievčenskom vychovávacom ústave, vyvíjali aktivity v rôznych nimi založených slovenských spolkoch. Tiež sa zapájali do prednáškovej činnosti. Zaujímavou mimoškolskou činnosťou profesorov gymnázia bolo organizovanie prednášok pre dospelých, ktoré robili na základe výzvy Ministerstva kultúry a vyučovania v Uhorsku zo dňa 23. januára 1871. Ministerstvo kultúry a vyučovania v Uhorsku oznámilo obciam, mestám a školám, že treba pre dospelých bez rozdielu národnosti, vierovyznania a pohlavia organizovať prednášky z oblasti všeobecného, ale aj odborného vzdelania, začali ich robiť už od 12. februára. (Škultéty, 1889, s. 91)

Samuel Ormis prednášal o zoológii. K aktívnym prednášateľom patrili Július Botto, Mieroslav Kovalevský, Ján Kordoš, Karol Viest a PhDr. Ivan Branislav Zoch, ktorý sa podujal na prednášky z chémie a fyziky. (Dubovský, 1993, s. 171)

PhDr. Ivan Branislav Zoch zároveň oboznamoval ľudí s princípmi fotografovania na aparáte, ktorý si sám skonštruoval. (Dubovský, 2007 s. 71)

Mieroslav Kovalevský šíril vedomosti z dejepisu, Karol Viest z „počtovedy“, Július Botto načieral do problematiky emancipácie žien. Do činnosti sa zapájali aj ďalší pedagógovia, aj keď za prednášky nedostávali žiadnu odmenu. Hoci sa Revúčanom prednášky páčili, neskôr sa konali zriedkavejšie. Stalo sa tak preto, lebo predstavitelia mesta sa začali obávať ich

zvyšujúcej sa vzdelanosti a prednášajúcim robili prekážky. (Slovenské noviny, 1871, s. 2)

Popri pedagogickej práci a mimoškolskej činnosti profesori dokázali zo zbierok a darov sústrediť toľko finančných prostriedkov a stavebného materiálu, že 1. mája 1871 urobili slávnostný výkop pre túžobne očakávanú novú budovu gymnázia. Plán prepracoval PhDr. Ivan Branislav Zoch.

V tomto období profesorský zbor zastihla tragická udalosť. Krátko pred maturitami rady pedagógov navždy opustil mladý 28. ročný Gustáv Hostivít Lojko, s ktorým sa 4. júna v Tisovci rozlúčili profesori a študenti gymnázia a celá pokroková verejnosť z Gemera a Malohontu.“ (Zoch, 1871, č. 292-295)

K maturitám pristúpili siedmi študenti, z ktorých jeden zmaturoval s výborným prospechom, traja s chválitebným, jeden s dobrým a dvaja s dostatočným. (Dubovský, 1996, s. 59) Dobré výsledky v pedagogickej a osvetovej práci v tomto školskom roku a viera, že ich národ neopustí, pôsobili na všetkých profesorov priam životodarne, čo sa odzrkadľovalo v nesmiernom nadšení pri výstavbe novej budovy školy.

V školskom roku 1871/1872 namiesto zosnulého Gustáva Hostivíta Lojka prišiel učiť ako nový pedagóg Ľudovít Viliam Čulík, ktorý na revúckom gymnáziu maturoval medzi prvými, a to v roku 1868. Učil náboženstvo, nemčinu, zemepis, matematiku a krasopis. Na gymnázium sa vrátil aj Július Botto, ktorý študoval právo v Prešove. Za správcu gymnázia zvolili Samuela Ormisa. V tomto školskom roku nastúpilo do revúckeho gymnázia 146 študentov. V prvej triede ich študovalo 18, v druhej 28, v tretej 19, vo štvrtjej 10, v piatej 9, v šiestej 14, v siedmej 12 a v ôsmej 17 študentov. V učiteľskom semenisku do prvej triedy nastúpilo 5 študentov, do druhej 5 a do tretej 10. (Školská správa, 1871/1872, s. 44-48)

Profesori počas celého školského roka pomáhali pri výstavbe novej budovy gymnázia. Na stavbe mali týždenné dvanásťhodinové služby, ktoré robili zdarma. Zabezpečovali stavebný materiál, kontrolovali účasť robotníkov,

dozerali na prácu a robili týždenný výkaz prác. Pri stavebných prácach iniciatívne pomáhali aj študenti gymnázia. (Dubovský, 2001, s. 51-52)

Popri nedostatku finančných prostriedkov získavaných zo zbierok, nadšenci stavby museli odolávať negatívnejmu tlaku neprajníkov. Ale aj v tejto neľahkej situácii sa činovníci a profesori gymnázia nedali odradiť a na stavbe sa pokračovalo.

Najväčšiu radosť mali profesori najmä v tomto školskom roku, keď k maturitným skúškam pristúpilo 17 študentov, čo bol najväčší počet v celej histórii trvania gymnázia. Písomné maturity zo slovenčiny, maďarčiny, nemčiny, latinčiny, gréčtiny a z „počto i merovedy“ sa konali v dňoch od 3. do 7. júna 1872. Študenti z pomôcok mohli použiť iba latinský a grécky slovník a logaritmické tabuľky. V dňoch 27. a 28. júna sa konali ústne maturity, v ktorých uspelo 15 študentov. Dvaja študenti zmaturovali s výborným prospechom, dvaja s chválitebným, traja s dobrým, ôsmi s dostatočným a dvaja museli maturitné skúšky po prázdninách zopakovať. *„A na dva mesiace k skladaniu zkúšky odročeni boli 2.“* (Školská správa 1872/1873, s. 4)

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej malo veľmi dobrú úroveň. Tí ktorí sa po maturitách rozhodli študovať ďalej, nesklamali. Revúcki študenti dosahovali veľmi dobré výsledky aj na domácich školách, ako napríklad na právnickej akadémii v Prešove, na lesníckej a banskej akadémii v Banskej Štiavnici a inde. (Škultéty, 1889, s. 95)

Školský rok 1872/1873 za začal 2. septembra. Tradične sa všetci zišli v evanjelickom a. v. kostole, aby nábožným spevom a modlitbami otvorili nový, v poradí jedenásty školský rok revúckeho gymnázia.

Začiatok nového školského roka priniesol zmeny nielen v profesorskom zbore, ale aj na poste hlavného dozorca gymnázia. Funkcie dozorca sa znovu ujal Štefan Marko Daxner, ktorý sa vrátil z Debrecína do rodného Tisovca. Do profesorského zboru namiesto Pavla Krmana prišiel Ján Dérer. (Dubovský, 2001, s. 53)

V tomto školskom roku v prvej triede študovalo 17 študentov, v druhej 22, v tretej 18, v štvrtej 12, v piatej 9, v šiestej 14, v siedmej 12 a v ôsmej 11 študentov. V učiteľskom semenisku v prvom ročníku 4, v druhom 7 a v treťom 3 študenti. Zapísaných bolo 129 študentov. Z celkového počtu 129 na konci školského roku ostalo 121 študentov. (Školská správa, 1872/1873, s. 72)

Podmienky pre udržanie a spravovanie gymnázia, učiteľského semeniska sa neustále zhoršovali. Vzťah Revúčanov ku gymnáziu sa neustále zhoršoval a protislovensky zameraných obyvateľov v meste neustále pribúdalo. Prejavilo sa to aj tým, že pri vypracovaní nového štatútu Revúcej, bolo navrhnuté pozbaviť profesorov gymnázia čestného občianstva mesta Revúcej. Jeden z dôvodov bol, že sa zdráhali písať vysvedčenia aj v maďarskom jazyku, ako i za to, že pri rôznych akciách používali slovenské zástavy. Zároveň magistrát mesta vo svojom rozpočte na rok 1873 už vynechal finančnú podporu 700 zlatých, ktoré od roku 1865 každoročne dával gymnáziu. (Školská správa 1872/1873, s. 10)

Za takýchto ťažkých podmienok sa podarilo dokončiť novú budovu školy tak, že 4. februára 1873 jej časť mohli dať do užívania. Po slávnostnom otvorení novej budovy školy sa v nej ihneď začalo vyučovať. Do lavíc zasadli študenti štyroch tried vyššieho gymnázia. Bola to veľká radosť, veď slovenský národ si dokázal postaviť budovu školy vlastnými rukami, za vlastné peniaze. (Dubovský, 1993, s. 182)

Maturitné skúšky sa už konali v novej budove gymnázia. Ku skúške dospelosti pristúpilo 10 študentov, lebo v priebehu školského roka jeden zo školy odišiel.

Posledným a najdramatickejším rokom bol školský rok 1873/1874. Z pedagogického zboru odišiel Ján Dérer. Do kolektívu prijali Emila Bohuslava Laciaka, už druhého bývalého maturanta revúckeho gymnázia. Druhým pedagógom sa stal Andrej Sokolík, redaktor, divadelník, kultúrny pracovník, publicista. Do revúckeho gymnázia a učiteľského semeniska nastúpilo 125 študentov. Osočovanie gymnázia sa prejavilo na nižšom počte

študentov ako v predchádzajúcich rokoch. K ohováraníu prispeli rôzne noviny, napr. Svornosť, ktoré dokázali vytvoriť nepríjemné ovzdušie. (Dubovský, 1993, s. 220)

Vo februári 1874 zaslal Ondrej Bartóffy, mešťanosta Revúcej, stoličnému gemerskému výboru Memorandum v záležitosti revúckeho panslavizmu, vlastne „panslávského gymnasia“, v ktorom obviňuje gymnázium z protivlasteneckého zmýšľania. (Dubovský, 1996, s. 61)

Na základe týchto obvinení, vtedajší minister školstva Augustín Tréfrot, poveril superintendenta Štefana Czékusa, aby preskúmal študentský i učiteľský život okolo gymnázia. Dôkladné vyšetrowanie bolo stanovené na 18. mája 1874. Bola vytvorená vyšetrovacia komisia. Jej členovia vopred vedeli, čo sa od nich očakáva. Konečne jeden z nich to ešte pred začatím vyšetrowania povedal, že: Akokoľvek vyšetrowanie dopadne, gymnázium bude aj tak zatvorené! (Škultéty, 1889, s. 192)

Štefan Czékus a jeho podriadení boli vo svojej činnosti naozaj dôkladní. Vyšetrovacia komisia si dala priniesť všetky zápisnice z patronátnych konventov a učbárskych porád, výkazy základnín a všetkých príjmov, ako i výdavkov gymnázia. Zaujímali ich príjmy a výdavky na výstavbu novej budovy školy, činnosť gymnaziálnych študentov v ich spolkoch. Niektorým študentom zhabali knihy, zošity a písomné práce. (Národné noviny, ročník 5, číslo 61, 1874, s. 1) Vyšetrowali študentov aj jednotlivých tried. Robili výsluchy, konfrontácie.

Zápisnica vyšetrujúcej komisie bola prerokovaná v seniorátoch, z ktorých štyri hlasovali za zrušenie revúckeho gymnázia, dva sa od záležitosti dištancovali, jeden bol proti a jeden žiadal ešte raz preskúmať dôkazy. Vrchnosť Gemerskej župy 15. júla 1874 s výsledkami vyšetrowania súhlasila a ihneď podala informáciu ministerstvu školstva. Definitívne rozhodnutie padlo 30. – 31. júla v Miškovci, kde dištrituálny konvent vyniesol rozsudok, že: *"...veľkorevúcke veľgymnázium sa za tým za učebný ústav dištriktu*

neuznáva více, právo jestvování tomuto ústavu povolené tímto odníma od neho...“ (Slovenské pohľady, 1933, s. 43)

Districtuálny konvent týmto uznesením gymnázium ani nezrušil, ani nevyčiarkol zo zoznamu gymnázií, ale prestal ho považovať za svoju školu. Zostávala nádej, že patronátnemu výboru sa gymnázium predsa len podarí udržať. Otázkou gymnázia sa mal zaoberať ešte generálny konvent v Pešti 2. septembra 1874. (Dubovský, 1993, s. 226)

Udalosti dostali však rýchlejší spád, takže k rokovaniu už nedošlo, lebo panovník František Jozef I. 20. augusta 1874 svojím podpisom zatvoril Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej o čom priniesli Národné noviny túto správu. *"Jeho cis. a apšt. Kr. Veličenstvo, na predostrenie Uhorského kr. ministra bohočestia a verejnej výučby, na základe bežiaceho roku dňa 20. augusta vydaného najvyššieho rozhodnutia, bývalé Augsb. vyzn. evanjelické Vel'korevúcke gymnasium, a tamejšie učiteľské semeníšte – ponechav zakladateľom právo naloženia s jejich základinami – cestou Gemerskej stolice konečne rozpustiť nariadi.* (Národné noviny, ročník 5, číslo 101, 1874, s.1)

Na základe násilného zavretia gymnázia Štefan Marko Daxner, hlavný dozorca gymnázia uverejnil v Národných novinách oznam: *"Ponevác následkom najvyššieho rozkazu Jeho Jasnosti gymnasium Vel'ko-Revúce zatvorené je, dáva sa pánom rodičom týmto na vedomie, že termín otvorenia gymnasia na 7. septembra určený, sa týmto odvoláva. Vel'ká Revúca, 27 augusta 1874.*“ (Národné noviny, ročník 5, číslo 102, 1874, s.1)

Štefan Marko Daxner sa pokúsil nariadenie odvrátiť a odvolal sa, ale jeho snaha bola márna. Gymnázium ostalo zatvorené a jeho majetok zhabaný a rozpredaný.

Počas 12-ročnej existencie gymnázia sa naň zapísalo a študovalo 566 študentov, z ktorých zmaturovalo 79. Je zaujímavé, že aj keď gymnázium bolo evanjelické, navštevovali ho študenti z katolíckych a židovských rodín. Do

gymnázia chodili aj študenti maďarskej národnosti a študovalo v ňom 20 študentov z Čiech a Moravy. (Dubovský, 1993, s. 239)

Prvé slovenské gymnázium v Revúcej bolo centrom šírenia vzdelanosti a osvety, zamerané na výchovu slovenskej inteligencie a rozvoj národnej kultúry.

Môžeme konštatovať, že po jeho zrušení slovenský politický život stratil nielen kultúrnu ustanovizeň, ale aj významné stredisko kultúrneho života. Nastalo systematické vytlačanie materinského jazyka nielen z úradov, škôl, ale aj zo spoločenských a kultúrnych organizácií. Materinský jazyk sa vrátil do revúckych škôl až po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918.

5. OSOBNOSTI SLOVENSKEHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNAZIA

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej malo vo svojich funkciách aj významných predstaviteľov slovenského národa. Hlavnými dozorcami (inšpektormi) striedavo boli Štefan Marko Daxner a Ján Francisici. Matej Nandrassy bol počas celej existencie gymnázia jeho miestnym dozorcom (inšpektorom) a Karol Pavol Štefančok pokladníkom. Na začiatku existencie gymnázia - v roku 1862 - na ňom pôsobili dvaja profesori. S pribúdaním tried do gymnázia prichádzali noví profesori. Do násilného zatvorenia gymnázia sa v profesorskom zbore postupne vystriedalo sedemnást' pedagógov. Akademické vzdelanie mali trinásti. Získali ho na univerzitách vo Viedni, v Pešti, Prahe, Erlangene, Halle, Bazileji ako aj na Banskej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici. Niektorí z profesorov študovali na viacerých univerzitách. August Horislav Škultéty, Samuel Ormis a Mieroslav Ladislav Kovalevský získali vzdelanie na evanjelickom lýceu v Bratislave. Július Botto vyštudoval právo na kolégiu v Prešove. Podľa profesijného hľadiska deväť z nich bolo kňazov, sedem profesorov a jeden právnik. Ich vzdelanosť zvyšovalo ovládanie cudzích jazykov a z klasických jazykov predovšetkým latinčiny. (Gallo, 1998, s. 173)

Pedagógovia gymnázia si kvalifikáciu profesora získavali skladaním učbárskej (profesorskej) skúšky. Urobili ju deviati a stali sa riadnymi profesormi gymnázia - Jozef Kvetoslav Holub, Rudolf Homola, Mieroslav Ladislav Kovalevský, Pavol Krman, Gustáv Lojko, Samuel Ormis, August Horislav Škultéty, Karol Viest a PhDr. Ivan Branislav Zoch. Ostatní boli pomocnými profesormi - Július Botto, Ľudovít Viliam Čulík, Ján Dérer, Ján Kordoš, Emil Bohuslav Laciak, Ľudovít Alexander Mičátek, Gustáv Hostivít Schmidt a Andrej Sokolík. Niektorí z pedagógov na gymnáziu pôsobili iba krátku dobu, preto si skúšky nerobili.

Činovníci Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej

Štefan Marko Daxner - ideológ, právnik, publicista, vedúci predstaviteľ slovenského národného hnutia, iniciátor a hlavný organizátor založenia Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej (Dubovský, 2004, s. 52)

Ján Francisci - politik, spisovateľ, redaktor, prekladateľ, úradník, popredný predstaviteľ národného hnutia. Patril medzi popredných predstaviteľov slovenského národného hnutia. Bol spoluiniciátorom celoslovenských Žiadostí slovenského národa. Organizoval národné gardy v Gemeri. Štatársky súd v Plešivci ho odsúdil 5. novembra 1848 na trest smrti. Neskôr ho z väzenia vysvobodili. V roku 1849 sa stal kapitánom slovenského dobrovoľníckeho hnutia. Bol spoluorganizátorom zhromaždenia, na ktorom bolo prijaté Memorandum národa slovenského. Zaslúžil sa o založenie Matice slovenskej, stal sa jej čestným predsedom. V rokoch 1868 - 1872 pôsobil v Revúcej a v školských rokoch 1868/1869 – 1871/1872 vykonával funkciu hlavného dozorca Slovenského evanjelického a. v. gymnázia. (Dubovský, 2000, s. 67-68)

Francisciho osobnosť v Revúcej pripomína pamätná tabuľa na Nandrassyho dome na Námestí slobody.

Matej Nandrassy - kupec, obchodník, ľudovýchovník a cirkevný činiteľ v evanjelickom a. v. zbore. Bol predsedom spravujúceho výboru Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej. Počas celej existencie Prvého slovenského gymnázia 1862 - 1874 vykonával funkciu miestneho dozorca. (Dubovský, 1992, s. 12)

Karol Pavol Štefančok - mestský notár, mešťanosta, cirkevný činiteľ v evanjelickom a. v. cirkevnom zbore. V júni 1861 sa spolu s Matejom Nandrassym zúčastnil memorandového národného zhromaždenia v Martine, za čo mal v meste neprijemnosti. Podporoval vznik slovenskej strednej školy a stal sa členom prípravného výboru pre založenie gymnázia. Počas celej jeho existencie v školských rokoch 1862/1863 - 1873/1874 zastával funkciu

pokladníka. Patril medzi zakladajúcich členov Matice slovenskej. Dňa 17. marca 1867 stál pri zrode Meštianskeho čítacieho spolku v Revúcej a stal sa členom výboru. Až do roku 1874, do násilného zatvorenia gymnázia, bol uvedomelým Slovákom, za čo ho od 3. februára do 7. marca 1867 väznili. Potom svoj postoj zmenil a odnárodnil sa. Podieľal sa na násilnom poštátnení a pomadžarčovaní revúckych evanjelických škôl. Za jeho protislovenské úsilie v roku 1903 dostal rytiersky rád Františka Jozefa I. (Dubovský, 2000, s. 236 - 237)

Profesori Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej

Július Botto - pedagóg, advokát, historik, publicista, prekladateľ, kultúrny činiteľ, pomocný učiteľ gymnázia. Na gymnáziu bol pomocným profesorom v školských rokoch 1869/1870 a 1871/1872 - 1873/1874. Spolu s manželkou a synom patrili k malej hŕstke obyvateľov Revúcej, ktorí ostali slovenskými vlastencami až do rozpadu Uhorska a nepodľahli silnejúcemu mađarizačnému procesu v rokoch 1875 - 1918. Dňa 8. júna 1897 ho v Revúcej navštívil Alois Jirásek, ktorému Botto pomáhal pri zbieraní materiálov pre trilógiu Bratstvo. (Dubovský, 2004, s.32)

Bottovu osobnosť v Revúcej pripomína jeho busta pred novou budovou Slovenského evanjelického a. v. gymnázia – Prvého slovenského gymnázia, národnou kultúrnou pamiatkou a pamätná tabuľa na dome, v ktorom žil a tvoril na Muránskej ulici.

Ludovít Viliam Čulík - pedagóg, evanjelický kňaz, kultúrny a osvetový pracovník. Na gymnáziu študoval v školských rokoch 1865/1866 - 1867/1868, kedy maturoval. Po ukončení štúdií teológie tu bol pomocným profesorom v školských rokoch 1871/1872 - 1873/1874. Ako študent a neskôr ako pedagóg sa venoval ochotníckemu divadlu. Zaslúžil sa o vysokú úroveň vyučovania. Po násilnom zrušení gymnázia stále patril k propagátorom slovenčiny a odmietal používať mađarčinu v školskej a cirkevnej praxi. V rokoch 1902 -1903 ho súdili v nitrianskom politickom procese za tzv. poburovanie proti triedam a národnosti. (Dubovský, 2000, s. 45)

Ján Dérer - pedagóg, evanjelický kňaz, publicista. Na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej pôsobil ako profesor od roku 1872 (Dubovský, 1992, s. 12)

Jozef Kvetoslav Holub - pedagóg, homeopat, osvetový pracovník. V školských rokoch 1865/1866-1873/1874 pôsobil na gymnáziu, kde bol pomocným a od roku 1869 riadnym profesorom. Vyučoval aj na Učiteľskom semenisku (ústave), ktorý vznikol pri gymnáziu v roku 1868. Dva roky učil prírodopis na revúckom Dievčenskom vychovávacom ústave. Patril k členom revúckeho Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh, ktorý vznikol v roku 1870. Po zatvorení gymnázia sa utiahol a venoval sa homeopatii a botanike, v ktorej sa zaoberal tvorbou kľúča na určovanie rastlín a hmyzu. Ako homeopat liečil chorých z Revúcej a okolia. (Dubovský, 2004, s. 85)

Rudolf Homola - evanjelický kaplán, pedagóg, ľudovýchovní pracovník. Podporoval vznik slovenskej strednej školy v Revúcej a stal sa členom prípravného výboru pre založenie gymnázia. Pôsobil na ňom ako riadny profesor počas celej jeho existencie v školských rokoch 1862/1863 - 1873/1874. Zaslúžil sa o jeho rozvoj. V školských rokoch 1863/1864 a 1866/1867 bol jeho správcom a zostavovateľom výročných školských správ gymnázia, ktoré vyšli tlačou. Pracoval v rôznych, profesormi gymnázia založených slovenských spolkoch. Po násilnom zatvorení gymnázia podľa platnej písomnej dohody sa mal ako pedagóg vrátiť do evanjelickej ľudovej školy v Revúcej. Keďže konvent ho považoval za pansláva, písomnú dohodu nerešpektoval a tak prišiel o prácu. (Dubovský, 2000, s. 89-90)

Ján Kordoš - pedagóg, národnokultúrny pracovník. V školskom roku 1867/1868 prišiel do Revúcej, kde sa stal učiteľom a správcom evanjelickej ľudovej školy. Zároveň bol v školských rokoch 1867/1868 - 1873/1874 pomocným profesorom hudby a spevu na gymnáziu. Bol činovníkom Potravného spolku v Revúcej, prvého svojho druhu v Uhorsku a v roku 1870 sa stal zakladajúcim členom a pokladníkom Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej. Po násilnom zrušení gymnázia pôsobil i naďalej v evanjelickej ľudovej škole. V 90-tych rokoch 19. storočia bol

v revúckom zmaďarizovanom prostredí prenasledovaný a na začiatku 20. storočia bol suspendovaný, lebo presadzoval slovenčinu pri bohoslužbách, vyučovaní a speve. Obviňovali ho, že v knižnici mal slovenské knihy a požičiaval ich Revúčanom. Spolu s manželkou patrili k malej hŕstke obyvateľov Revúcej, ktorí ostali slovenskými vlastencami až do rozpadu Uhorska a nepodľahli silnejúcemu maďarizačnému procesu v rokoch 1875 - 1918. (Dubovský, 2004, s. 118)

Mieroslav Kovalevský - evanjelický kňaz, pedagóg, spisovateľ. V školských rokoch 1867/1868 - 1873/1874 pôsobil na gymnáziu, kde bol pomocným a od roku 1869 riadnym profesorom. Tu zároveň vyučoval na Dievčenskom vychovávacom ústave. V roku 1870 sa stal zakladajúcim členom Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej. (Dubovský, 2000, s. 125)

Pavol Krman - pedagóg, spisovateľ, publicista. Na gymnáziu pôsobil ako riadny profesor od školského roka 1864/1865 až do ukončenia prvého polroka 1871/1872. V roku 1870 sa stal zakladajúcim členom Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej. (Dubovský, 2004, s. 128) Patril medzi tých vzdelancov, ktorí prispievali do novín a časopisov vlasteneckými básňami. V rukopise mu ostala učebnica náboženstva pre gymnáziá. (Dubovský, 1993, s. 56)

Emil Bohuslav Laciak - pedagóg, evanjelický kňaz, hudobný skladateľ, kazateľ českobratskej cirkvi. Na gymnáziu študoval v školských rokoch 1863/1864-1865/1866 a 1867/1868-1869/1870. Po ukončení štúdií teológie tu bol pomocným profesorom v školskom roku 1873/1874. Po násilnom zatvorení gymnázia sa v roku 1884 dostal do konfliktu s predstavenými, lebo nechcel viesť korešpondenciu v maďarskom jazyku. Potom ako ho generálne konzistórium evanjelickej cirkvi zbavilo úradu a zakázalo mu činnosť v celom Uhorsku získal miesto katechéta a správcu Lutherovho ústavu v Hradci Králové. (Dubovský, 2000, s. 139)

Gustáv Hostivít Lojko - pedagóg, básnik, publicista, ľudovýchovný pracovník, divadelník. Na gymnáziu pôsobil od školského roka 1866/1867 až do svojho náhleho skonu v školskom roku 1870/1871. V prvom školskom roku bol pomocným, potom sa stal riadnym profesorom. Tu vyučoval aj na Učiteľskom semenisku (ústave). V Revúcej sa venoval osvetovej činnosti, organizoval kultúrny a spoločenský život. PhDr. Ivanovi Branislavovi Zochovi pomáhal v priekopníckej práci, pri zakladaní a rozvíjaní ochotníckeho divadelníctva. Bol pri zrode Meštianskeho čítacieho spolku v Revúcej, ktorý vznikol 17. marca 1867 a stal sa jeho zapisovateľom. V roku 1870 bol zakladajúcim členom novovytvoreného Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej. (Dubovský, 2000, s. 145-146)

Ľudovít Alexander Mičátek - pedagóg, lexikograf, prekladateľ. Na gymnáziu pôsobil ako pomocný profesor v školskom roku 1869/1870. Bol jazykovým fenoménom, ovládal 14 rečí. Ťažisko jeho práce spočívalo najmä v slovanskej lexikografii. Bol jeden z prvých prekladateľov Puškina do slovenčiny. (Dubovský, 2000, s. 161)

Samuel Ormis - evanjelický kňaz, pedagóg, ľudovýchovný pracovník, spisovateľ. Jeho životu a dielu sa budeme venovať podrobne v ďalšej časti.

Gustáv Hostivít Schmidt - pedagóg, botanik. Na gymnáziu pôsobil ako pomocný profesor v školských rokoch 1863/1864-1867/1868. (Dubovský, 2000, s. 212) Popri učiteľskom povolaní sa zaoberal botanikou. Pripravil analytický kľúč k rastlinopisu, ktorý mal pôvodne vyjsť v Matici slovenskej, no pre nepriaznivé politické a hospodárske pomery práca ostala v rukopise. (Dubovský, 1993, s.48)

Andrej Sokolík - pedagóg, redaktor, kultúrny pracovník, divadelník, publicista. Na gymnáziu pôsobil ako pomocný profesor v školskom roku 1873/1874. Po odchode z Revúcej stále patril k agilným pracovníkom slovenského spolkového života. Za národnú činnosť ho perzekvovali a v roku 1900 odsúdili na 14 dní väzenia. V roku 1908 na protest proti školským

zákonom Alberta Apponyiho abdikoval zo zamestnania a emancipačného hnutia Slovákov. (Dubovský, 2000, s. 215)

August Horislav Škultéty - evanjelický kňaz, pedagóg, folklorista, národný buditeľ. Bol členom prípravného výboru pre založenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia – Prvého slovenského gymnázia v Revúcej. Podieľal sa na príprave výzvy *Nám teda treba lacná a Slovenská škola* zo 6. marca 1862. Dňa 16. septembra 1862 otváral Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej. Pôsobil v ňom ako profesor počas celej jeho existencie až do jeho násilného zrušenia v roku 1874. Túto funkciu vykonával aj v školských rokoch 1864/1863, 1867/1868 – 1870/1871 a 1873/1874. Podarilo sa mu zavŕšiť úsilie vybudovať úplné slovenské osemročné gymnázium, prvé v celej histórii Slovákov. Podporil vznik ďalších dvoch slovenských škôl v Revúcej – v roku 1868 Učiteľského semeniska (ústavu) a v roku 1871 Dievčenského vychovávacieho ústavu. Podieľal sa na organizovaní výstavby novej budovy, stavanej len zo zbierok a darov slovenského národa. Počas dvanásťročného pôsobenia v revúckom gymnáziu napísal 14 učebníc, ktoré ostali v rukopise. Pre dejiny školstva a pedagogicky sú významné *Pamäti Slov. ev. a. v. gymnasia* a s ním spojeného Učiteľského semeniska vo Veľkej Revúci, vydané v roku 1889. Pri spracúvaní mu pomáhali Štefan Marko Daxner, Pavol Dobšinský a najmä jeho žiak Michal Bodický. Organizátorskou, vzdelávacou, výchovnou a publikačnou činnosťou v školstve zaradil sa medzi popredné osobnosti slovenskej pedagogiky. (Dubovský, 2000, s. 232)

Karol Viest - pedagóg, národný, osvetový, ľudovychovný a organizačný pracovník. V školskom roku 1868/1869 pôsobil ako pomocný a v školských rokoch 1870/1871-1873/1874 ako riadny profesor na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej. Tu učil aj na Dievčenskom vychovávacom ústave. V roku 1870 sa stal zakladajúcim členom a zapisovateľom Nakladateľského spolku pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej. Tu sa aktívne zapájal do organizovania výstavby novej budovy gymnázia, stavanej z milodarov. Pre školský rok 1874/1875 bol zvolený za správcu gymnázia. Keďže bolo v roku 1874 násilne zatvorené, funkciu

nemohol vykonávať. V pedagogickej práci uplatňoval moderné vzdelávacie metódy a výchovu v slovenskom národnom duchu. Po násilnom zatvorení gymnázia odmietol profesorské miesta na maďarských školách. (Dubovský, 2000, s. 257)

PhDr. Ivan Branislav Zoch - pedagóg, publicista, jazykovedec, encyklopedista, prekladateľ, divadelník, ľudovýchovný pracovník. Jeho životu a dielu sa budeme venovať podrobne v ďalšej časti.

5.1 Štefan Marko Daxner

Jednou z najvýznamnejších osobností, ktoré sa angažovali za práva Slovákov a bol nepochybne aj činovník revúckeho gymnázia Štefan Marko Daxner. Narodil sa 26. 12. 1822 v Tisovci. Študoval v Ožďanoch, Spišskej Novej Vsi, Rožňave a v rokoch 1840 - 1842 na evanjelickom lýceu v Bratislave. V rokoch 1842 - 1843 študoval právo na evanjelickom kolégiu v Prešove a v roku 1846 zložil advokátsku skúšku v Pešti. Po štúdiách bol advokátskym koncipientom v Rimavskej Sobote, v Tisovci a v Pešti. Neskôr ako advokát pôsobil v Tisovci, od roku 1850 bol zástupcom štátneho komisára Gemerskomalohontskej župy v Rimavskej Sobote. Od roku 1859 sa stal radcom župného súdu v Nadykálló. V rokoch 1859 – 1865 bol druhým podžupanom Gemerskomalohontskej župy. V roku 1865 sa stal prísediacim zmenkového súdu v Debrecíne. Od roku 1872 hospodáril na rodinnom statku v Tisovci. (Dubovský, 2000, s.47)

Ako mladý právnik si veľmi dobre uvedomoval postavenie Slovákov a Slovákov v Uhorsku. Štefan Marko Daxner v roku 1848 patrila medzi 28 čelných predstaviteľov slovenského národného hnutia, medzi ktorými boli aj Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža a iní, ktorí schválili a vyhlásili celonárodný revolučný program, známy ako mikulášske

Žiadosti slovenského národa, obsahujúce základné práva a požiadavky Slovákov. (Tibenský, 1978, s. 506)

Rok 1848 priniesol veľké politické a spoločenské zmeny. Zrušenie poddanstva víťali pálením derešov a krajinou sa niesli heslá Veľkej francúzskej revolúcie: Rovnosť, sloboda, bratstvo. V Uhorsku sa začali organizovať takzvané národné gardy. Pri ich organizovaní okrem Štefana Marka Daxnera vyvinuli veľkú iniciatívu aj Ján Francisci a Michal Bakulíny. Daxnerovu činnosť s obavou sledovala aj stoličná vrchnosť a snažila sa jeho vplyv oslabiť. Vyostrenie nastalo, keď uhorský snem odhlasoval zákon, podľa ktorého malo dvestotisíc brancov tvoriť maďarskú armádu. Štefan Marko Daxner vyhlásil, že táto akcia je nezákonná. Po nepokojoch pri regrutácii boli „traja sokoli“ - Štefan Marko Daxner, Ján Francisci a Michal Bakulíny obvinení a 11. októbra 1848 v Plešivci zatknutí. Štatariálny súd v Plešivci ich 3. novembra 1848 odsúdil na trest smrti povrazom. Medzi odsúdenými, ktorí ale dostali zmierlivejšie tresty boli aj August Horislav Škultéty, Ľudovít Reuss, Ľudovít Gál a mnoho iných slovenských národovcov. (Dubovský, 1993, s. 21-22)

Rozsudok smrti povrazom nebol vykonaný, lebo pred popravou prišli správy o porážke maďarského vojska pri Schwechate a súd si netrúfol dať vykonať taký prísny rozsudok. Neskôr bol z väzenia vyslobodený. Štefan Marko Daxner patril k organizátorom národného revolučného pohybu v Gemeri – Malohonte, stal sa kapitánom dobrovoľníckeho zboru.

V druhej polovici januára 1861 vydal Štefan Marko Daxner brožúru *Hlas zo Slovenska*. Daxner v nej verejne analyzuje situáciu v Uhorsku, ostro odmieta maďarskú štátoprávnu koncepciu jedno-národného štátu, nadprávie maďarčiny ako jediného štátneho jazyka, nadvládu a neuznávanie svojbytnosti ostatných národov. Pre národnosti Uhorska, a teda i pre Slovákov, žiadal, aby sa im ústavným zákonom zabezpečila národná zvrchovanosť, a to na teritóriu, kde národnosti žijú ako kolektívy. O vzťahu k uhorskému štátu zdôraznil: *„Uhorsko pre nás len toľko jestvuje, nakoľko my v ňom uznalosti nachádzame.“* (Mesároš, 1970, s. 12)

Z jeho iniciatívy zvolali 6. júna 1861 do Martina celonárodné zhromaždenie. Predložil mu vlastný koncept požiadaviek, ktoré vyústili do Memoranda národa slovenského.

Štefan Marko Daxner podporoval vznik slovenskej strednej školy v Revúcej a stal sa členom prípravného výboru pre založenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia. Podieľal sa na príprave výzvy *Nám treba lacná a Slovenská škola* zo 6. marca 1862. V gymnáziu, ktoré vzniklo predovšetkým jeho zásluhou bol v rokoch 1862 – 1868 a 1872 – 1874 bol hlavným dozorcom. (Dubovský, 2004, s. 52-53).

Po reforme súdnictva v Uhorsku, ktorá zaručovala, že každý sudca si mohol vybrať miesto svojho pôsobenia, požiadal Štefan Marko Daxner o pridelenie miesta v Rimavskej Sobote, prípadne v Revúcej. Jeho žiadosť bola zamietnutá, preto Štefan Marko Daxner požiadal o penzionovanie a v máji 1872 sa vrátil do svojho rodného Tisovca. Na patronátnom konvente konanom v Revúcej 12. septembra 1872 poverili vykonávaním hlavného dozorca gymnázia opäť Štefana Marka Daxnera. (Dubovský, 1996, s. 60)

Štefan Marko Daxner, hlavný dozorca revúckeho gymnázia, patril medzi tých, ktorí veľmi ťažko znášali zatvorenie gymnázia. Pokračoval v úsilí o jeho záchranu ako i Matice slovenskej, ale neúspešne. Nemohol zabrániť ich likvidácii.

V nasledujúcich rokoch nastala stagnácia slovenského politického života, čo so silnejúcim maďarizačným tlakom ovplyvnilo i jeho, takže nemal dosť síl na rozpracovanie politického programu v nových, ešte zložitejších podmienkach. Zostal však pevným obrancom národných svojbytností Slovákov a ich prirodzených práv. (Dubovský, 1993, s. 238)

Štefan Marko Daxner sa svojimi celoživotnými aktivitami, svojou politickou, organizátorskou a publicistickou prácou, zaradil medzi najvýznamnejšie postavy slovenskej politiky druhej polovici 19. storočia.

Zomrel 11. apríla 1892 v Tisovci a je pochovaný na Národnom cintoríne v Martine.

5.2 Matej Nandrásy

Osobnosť Mateja Nadrásyho je našej verejnosti takmer neznáma, pretože, keď sa hovorí o Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej a o mužoch, ktorí ho založili, viedli a udržovali, meno Nandrásyho sa buď nespomína alebo sa spomína len akoby na okraj udalosti. (Frák, 1992, s. 116)

Z tohto dôvodu si dovoľujeme priblížiť osobnosť Mateja Nandrásyho - kupca, obchodníka, ľudovýchovného a cirkevného činiteľa, richtára, mešťanostu, rodoľuba.

Matej Nandrásy sa narodil 8. februára 1822 v Kameňanoch. Cirkevnú ľudovú školu navštevoval v rodisku a ako 10 ročný odišiel na lýceum do Levoče. Po skončení druhej triedy lýcea v Levoči odišiel do učenia za obchodníka do Brezna, kde po vyučení zostal ako obchodný pomocník. Do svojho rodiska – Kamenian – sa vrátil po roku 1840 a začal obchodovať. Keďže v Kameňanoch nevidel možnosti uplatniť sa, premýšľal o tvorení obchodu v Revúcej, odkiaľ pochádzala jeho budúca manželka Mária Čenková, s ktorou sa oženil 16. februára 1841 a potom si otvoril obchod na námestí v Revúcej. Bol veľmi schopným podnikavým obchodníkom. (Frák, 1991, s. 153)

Jeho schopnosti a záujem o verejný život sa prejavili hneď po príchode. Od 22. augusta 1841 preberá funkciu knihovníka v slovenskej evanjelickej knižnici. Stretáva sa so slovenskými národovcami, ktorých v Revúcej sústredil okolo seba Samuel Reuss, čo rozširovalo jeho obzor. Nandrásyho národné cítenie sa prejavilo aj v názve jeho záhrady – Vyšehrad. Tu sa schádzali

slovenskí národovci, ktorí svoje postrehy a dojmy zapisovali do knihy *Letopis Wissegradsky*. Záhrada bola v miestach dnešnej rekreačno-záhradkárskej oblasti Kúpele. (Dubovský, 1993, s. 43)

Knihá *Letopis Wissegradsky* je dnes kultúrno-historickou pamiatkou, lebo sa do Letopisu zapísalo mnoho vzácných osobností pracujúcich na slovenskom politickom a kultúrnom poli. Prvý zápis v knihe urobil staručký farár Samuel Reuss a v ňom vysvetlil význam Vyšehradu v histórii Slovanov. (Frák, 1992, s. 116)

Medzi návštevníkmi jeho záhrady boli napr. Samuel Tomášik, Martin Štefančok, MUDr. Gustáv Reuss, ktorý zo svojej návštevy „poznámenal a latinskými menami označil 70 druhov rastlín“, Pavel Dobšínský, Peter Kellner, Móric Kellner, Gustáv Kellner, Samuel Ormis, August Horislav Škultéty a ďalší. Z návštev, ktoré sa Nadrássymu nezapísali do Letopisu spomenieme Boženu Němcovú, ktorá ho navštívila 13. októbra 1855 a po menšom pohostení ju Nandrássy zaviezol do Chyžného k Tomášikovi. (Frák, 1991, s. 154)

Matej Nandrássy v roku 1848 bol zvolený za senátora. Vtedy mal len 26 rokov. O dva roky neskôr ho zvolili na mestského richtára. V týchto rokoch prebudoval svoj prízemný dom na poschodový a zriadil v ňom aj súkromnú poštu. Na návrh Mateja Nandrássyho mesto požiadalo Štefana Marka Daxnera, aby pomohol v Revúcej zriadiť riadnu poštu, čo sa aj uskutočnilo. Pre mesto to bol prínos, lebo pošta začala chodiť každý týždeň. (Dubovský, 1993 s. 43)

Matej Nandrássy hľadal možnosti založenia slovenskej reálky v Revúcej. Najdôležitejším úsekom jeho činnosti v týchto rokoch bolo členstvo v komisii, ktorá skúmala možnosť jej zriadenia, alebo Slovenskej priemyselnej školy v Revúcej. Komisiou spracovaný návrh prerokovala mestská rada 2. novembra 1852 a prijala uznesenie, že podľa Vládneho vestníka XXVI. zo dňa 28. decembra 1851 mesto zakladá verejnú slovenskú reálku, zabezpečuje plat 3 profesorom po 400 zl. ročne z revúckej handelsej kasy a poskytuje pre školu budovu a palivové drevo. (Frák, 1992, s. 155)

Zaúradovali však nepriatelia slovenskej veci. Zriadenie slovenskej školy považovali za takú t'archu, ktorú mesto nebude schopné znášať, a preto sa proti uzneseniu odvolali. O rok neskôr Matej Nandrássy ešte raz podal návrh na zriadenie reálky, ale aj ten bol zamietnutý.

Matej Nandrássy bol neustále v písomnom styku so Štefanom Markom Daxnerom, ktorého preložili do Veľkého Kállova. (Frák, 1991, s. 155) V jednom z listov napísanom 25. mája 1861 ho Daxner informuje o júnovom zhromaždení národa slovenského v Martine, na ktoré ho pozýva. Zároveň Nandrássyho žiada, aby akciu propagoval tak, aby sa na nej zúčastnilo čo najviac Slovákov. Nandrássy sa zhromaždení zúčastnil s Karolom Štefančokom. Keďže nedostali poverenie od mestskej rady, na Memorandovom zhromaždení neboli zapísaní ako vyslanci mesta, len ako súkromné osoby. (Dubovský, 1993, s. 44)

Nepriatelia slovenskej veci nemohli Nandrássymu odpustiť účasť na Memorandových oslavách a podali na neho sťažnosť na župu. Bol nazvaný „zradcom vlasti“. (Frák, 1992, s. 117) Sťažnosť sa prerokovávala na zasadnutí mestskej rady v júni 1861 a v jeho neprítomnosti bol pozbavený funkcie mestského senátora. Pretože ho magistrát zbavil funkcie bez vypočutia, porušil tak prísahu, magistrát bol rozpustený. Dňa 28. januára v nových voľbách tajným hlasovaním zvolili Mateja Nandrássyho za richtára. Maďarská časť mesta sa s tým neuspokojila. Nandrássyho obviňovala ešte aj za to, že založil ústav pre siroty bez ohľadu na náboženstvo. Nakoniec pod veľkým tlakom ho pozbavili richtárstva, ale potvrdili do funkcie senátora. V júli toho istého roka bol napriek protestu farára Ľudovíta Reussa pozbavený aj funkcie cirkevného kurátora, takisto kvôli účasti v Martine. (Dubovský, 1993, s. 44)

Činnosť Mateja Nandrássyho v tom čase už bola zameraná na založenie gymnázia v Revúcej. Od roku 1861, kedy sa vrátil Štefan Marko Daxner späť do Gemera - Malohontu sa často stretával sa Matejom Nandrássym a predmetom ich rozhovorov bolo vždy gymnázium. Po zlých skúsenostiach nerokovali s magistrátom mesta, ale len s farárom Ľudovítom Reussom s tým, že školu budú pripravovať ako cirkevnú. Dňa 23. februára 1862 sa konvent

evanjelickej cirkvi uzniesol, že prijíma myšlienku založenia gymnázia a poveril výbor, aby preskúmal možnosti umiestnenia školy a hradenia nákladov. V tom výbore bol aj Matej Nandrassy, ktorý potom na konvente 2. marca 1862 informoval o reálnych možnostiach zriadenia gymnázia. (Frák, 1991, s. 155)

Návrh konvent schválil a uzniesol sa, že otvára slovenské evanjelické a. v. gymnázium. Nebolo toho veľa, ale to bolo všetko, čo cirkev mohla dať. Na konvente bol zvolený výbor „*záležitost' gymnsiální spravující*“, dušou ktorého bol Matej Nandrassy. Uznesenie cirkevného konventu podliehalo schváleniu seniorálneho a dištrituálneho konventu. V delegácií, ktorú cirkev na tieto konventy vyslala, bol aj Nandrassy a vďaka farárovi Reussovi a Nandrassymu bolo schválené. Počítalo sa len s nižším, štvortriednym gymnázium. Do septembra, kedy mala byť škola otvorená, ostávalo málo času a zariadiť bolo treba veľmi veľa vecí - budovu pre školu, zariadenie do tried, zabezpečiť náklady na údržbu školy, na plat profesora, nábor žiakov a iné. Všetko to robil osobne Matej Nandrassy a len vďaka jeho neúnavnej práci mohlo byť gymnázium 16. septembra 1862 na slávnostných bohoslužbách otvorené. Za hlavného dozorcú gymnázia bol zvolený Štefan Marko Daxner, a za miestneho dozorcú zvolili Mateja Nandrassyho. Bol rád dôvere, ktorú mu cirkev prejavila tým, že ho zvolila za miestneho dozorcú a gymnázium sa stalo jeho srdcovou záležitosťou. Bez toho, aby požadoval akúkoľvek odmenu, venoval mu všetky sily a všetok čas. Organizoval zbierky na udržanie gymnázia, vyjednával s úradmi, riešil otázky profesorov, študentov, alumnea – školskej jedálne, hospodárenia a rôzne iné problémy, vybavoval rozsiahlu korešpondenciu a odrážal útoky neprajníkov školy. Bol neoceniteľným spolupracovníkom správcu školy. (Frák, 1992, s. 117)

Možno pre neho medzi najťažšie a najneprijemnejšie povinnosti patrilo riešiť dosť časté sťažnosti na neprimerané správanie sa niektorých študentov. O tom sa môžeme dočítať aj v diele od Martina Kukučina - Úvod k vakáciám.

S funkciou miestneho dozorca boli však spojené aj príjemné povinnosti. Matej Nandrassy mal veľkú radosť, keď videl mestom pochodovať a spievať študentov, o ktorých veril, že sú nádejou národa. A títo chlapci jeho očakávania splnili.

S takým zápalom ako o gymnázium, staral sa aj o Maticu slovenskú. Bol jej zakladajúcim členom, ktorý zo všetkých síl podporoval matičnú myšlienku. Bol jednatelom Matice Slovenskej pre Muránsku dolinu. Matej Nandrassy má najväčšiu zásluhu na tom, že sa na postavenie Domu Matice slovenskej v Revúcej nazbierala úctihodná suma (1015 zl. 92 grajc.). Pre povinnosti spojené s funkciou gymnázia zanedbával obchod a poľnohospodárstvo a všetka starostlivosť o tieto zdroje obživy pripadla na jeho manželku Máriu, ktorá v roku 1870 zomrela. (Frák, 1991, s.156)

Nepriatelia slovenskej veci stále podávali proti gymnáziu žaloby, až sa im podarilo presadiť, že proti gymnáziu bolo zavedené vyšetrovanie pre panslavizmu a nepriateľstvo k vlasti. Matej Nandrassy, správca školy i profesori vyvracali žaloby, udania, ale nič nepomohlo.

Zrušenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej bolo nielen pre profesorov a študentov, ale aj pre Mateja Nandrassyho ťažkým úderom. Najväčšiu starosť si Nandrassy robil o prácu zbavených profesorov. „Ja som už každému dal a ešte každému dám, ale bieda je veľká“, tak písal Nandrassy bratom Makovickým do Ružomberka a prosil o pomoc pre profesorov. Tento jeho list bol základom výzvy na celonárodnú zbierku pre profesorov, ktoré vyniesla úctihodnú sumu – 5 000 zl. Z tohto prehľadu vidíme, akú významnú úlohu zohral Matej Nandrassy pri založení, udržiavaní a pri ochrane Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej. (Frák, 1992, s. 119)

Historik Gustáv Frák vyslovil myšlienku, že je dôležité poukázať na tieto jeho zásluhy a prihovoriť sa za to, aby sa jeho meno dostalo do dejín i do učebníc. (Frák, 1992, s. 119)

Matej Nandrássy zomrel dňa 30. mája 1889 ako 67-ročný v Revúcej. Pochoval ho 1. júna 1889 jeho priateľ farár Ľudovít Reuss. Okrem rodiny sa s ním prišli rozlúčiť Štefan Marko Daxner, Michal Bakulíny, Gustáv Viest, Július Botto, Jozef Kvetoslav Holub a Karol Štefančok. (Frák, 1991, s. 157)

5.3 Samuel Ormis

Samuel Ormis, evanjelický kňaz, pedagóg, autor učebníc, spisovateľ, dramatik, ľudovýchovný pracovník. Narodil sa 1. júla 1824 v Revúcej, kde získal základné vzdelanie, ktoré si v rokoch 1838 – 1846 rozšíril na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici, neskôr študoval teológiu v Bratislave. V rokoch 1848 – 1849 pôsobil ako vychovávateľ v Rimavských Janovciach a v Ordásii. Potom sa vrátil do Banskej Štiavnice, aby tu v rokoch 1849 – 1852 učil ako výpomocný profesor na evanjelickom lýceu. Odtiaľ odišiel za profesora na gymnázium do Rožňavy, kde pôsobil do roku 1855. V tomto roku bol vysvätený za kňaza a stal sa farárom v Nižnej Slanej. V roku 1863 sa stal profesorom revúckeho gymnázia. (Dubovský, 1993, s. 47)

Už ako študent sa zapájal do verejného, spoločenského a kultúrneho života. V Banskej Štiavnici pracoval v Jednote bratskej mládeže slovenskej. Redigoval rukopisný časopis Štiavnický zábavník. V Bratislave spolupracoval s Ľudovítom Štúrom, v roku 1848 pripravil na vydanie posledné číslo jeho Slovenských národných novín. (Dubovský, 2000, s. 177)

Keď bol pedagógom na banskoštiavnickom evanjelickom lýceu, zblížil sa s rímskokatolíckym kňazom Jánom Palárikom. Prispieval do jeho časopisu Cyrill a Method a počas Palárikovho internovania ho aj vydával.

Počas pôsobenia na banskoštiavnickom lýceu sa jeho zásluhou niektoré predmety vyučovali v slovenskom jazyku. Zároveň sa už tu zaoberal

nedostatkom slovenských učebníc. V roku 1850 vydal Zempis malý pro žáky a žáčky a o rok neskôr Stručný Přírodopis pro žáky a žáčky. Díl I. Živočíchopis. (Dubovský, 2000, s. 177)

Pedagogická činnosť Samuela Ormisa vyvrcholila pri zakladaní a účinkovaní na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnázium v Revúcej. Stal sa členom prípravného výboru pre jeho založenie. Podieľal sa na príprave výzvy *Nám teda treba lacná a Slovenská škola* zo 6. marca 1862. V roku 1863 prijal pozvanie a pobudol na ňom až do jeho násilného zatvorenia v roku 1874. (Dubovský, 2004, s. 168)

Otvorenie gymnázia v Revúcej a zvolenie za profesora prijal Ormis veľmi ochotne, lebo sa mu splnila túžba pracovať na slovenskej strednej škole. O svojom pozvaní do Revúcej písal vo svojom životopise takto: *„Toto slovenské gymnázium tak veľkou radosťou naplnilo mi hrud', že opustiac všetky z farského úradu mi hojne plynúce výhody, prijal som r. 1863 úrad riadneho verejného učára na tomto slovenskom gymnázium.“* (Srogoň, 1976, s. 55)

Na gymnázium spočiatku učil maďarský, latinský jazyk a matematiku. Keď v roku 1866 prišiel PhDr. Ivan Branislav Zoch (vyučoval matematiku a prírodné predmety) a Gustáv Hostivít Lojko (vyučoval jazyky), prestal vyučovať tieto predmety. V siedmej a ôsmej triede vyučoval filozofiu, všeobecný dejepis a dejepis Uhorska. (Srogoň, 1976, s. 57)

Pri vyučovaní cudzích jazykov sa Ormis opieral o Komenského názory na jazykové vyučovanie. Pomáhali mu prekonávať ťažkosti, ktoré mali študenti v začiatkových triedach. V praxi si overil zásadu, že aj cudzie jazyky si žiaci môžu úspešne osvojiť pomocou materinského jazyka. V súlade s Komenského požiadavkami vychádzal z textov. (Srogoň, 1976, s. 57)

Michal Bodický, bývalý študent gymnázia, si takto spomína na metódu, ktorú Ormis používal na hodinách maďarského jazyka: *„S. Ormis mal osobitý spôsob vyučovania. Stal si pred nás a začal pomaly, zreteľne odriekavať prvé vety prvého článku > A pillangó és a méh < (Motýl a včela) z maďarskej*

čítanky. Povedal ich dva-tri razy a všetci sme to zopakovali. Potom nás po jednom vyvolával, až sme to všetci správne vedeli“ (Bodický, 1933, s. 20-21)

Ako gymnaziálny profesor stál pri zrode ďalších dvoch revúckych slovenských škôl - Učiteľského semeniska (ústavu), ktoré bolo prvým a v tomto období jediným v Uhorsku, na ktorom sa vo všetkých predmetoch vyučovalo v slovenskom jazyku a Dievčenského vychovávacieho ústavu, ktorý vznikol 1871, vďaka Ormisovým progresívnym názorom na výchovu žien. Presadzoval, aby sa ženám dostalo také vzdelanie, aby mohli zastávať aj dôležité činnosti v spoločnosti. Medzeru v nedostatku učebníc sa podujal vyplňovať vypracovaním učebnice pedagogiky pre semenisko. Tak sa zrodilo jeho vrcholné dielo *Výchovoveda pre seminaristov a rodičov*, I. diel, *Chovoveda* (1871) a II. diel *Učboveda* (1874). (Dubovský, 2000, s. 178) V rámci výučby pedagogických disciplín pripravoval aj materiál pre záverečný diel svojej pedagogickej trilógie – *Spôsobovedu (Methodiku)*, ktorá však zostala nedokončená. (Michalička, 2011, s. 5)

Okrem výchovy gymnaziálnej mládeže Samuel Ormis videl veľký význam aj vo výchove dospelých. Na výchovu dospelých sa pozeral ako na pokračovanie školskej výchovy, jej význam videl v rozširovaní a prehĺbovaní vzdelanostnej, kultúrnej a materiálnej úrovne predovšetkým ľudových mäs. Význam výchovy dospelých videl v tom, že pomôže zvýšiť aj vzdelanostnú úroveň žien. A práve zvyšovanie ženského vzdelania bolo podľa Ormisa jedným z prostriedkov zrovnoprávnenia žien. (Srogoň, 1976, s. 66)

Svojou tvorivou pedagogickou činnosťou výrazne prispel k rozvoju pedagogického myslenia u nás v 19. storočí, a tak sa natrvalo zapísal do dejín slovenského školstva a pedagogiky. (Dubovský, 2000, s. 178)

Za najvýznamnejšieho pedagogického teoretika revúckeho gymnázia možno jednoznačne považovať Samuela Ormisa. (Michalička, 2011, s. 3) Z revúckych profesorov, ktorí vyučovali na gymnáziu, sa najviac Ormis zaoberal pedagogickou problematikou. Využíval pedagogické dedičstvo minulosti, najmä pedagogiku Komenského, a rozvíjal pedagogické myslenie na

Slovensku v nových ekonomických, spoločenských a politických podmienkach. (Srogoň, 1976, s. 7)

Samuela Ormisa poznáme aj ako zberateľa a upravovateľa slovenských ľudových rozprávok a povestí a ako dramatika. Bol jedným zo spolupracovníkov Pavla Dobšinského. Prispel do jeho vydania Slovenských povestí (1858), do Prostonárodných povestí (1880-1883) i do Zborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčají, povier (1870). Ešte ako poslucháč teológie v 1847 zdramatizoval povesť Jánošík. Ďalšou jeho činohrou bol Mataj, ktorá vyšla tlačou v roku 1863. V tom istom roku mu vyšla veselohra Dvaja šibalci. (Dubovský, 2000, s. 178)

Ormis sa zapájal aj do ľudovýchovnej činnosti. Uvedomoval si, že nestačí povzniesť slovenský ľud len z kultúrnej zaostalosti, ale ho treba dvíhať aj z materiálnej stránky. Starostlivosť o sociálne povznesenie ľudu zakladal na teórii o združovaní jednotlivcov do kolektívnych organizácií. (Srogoň, 1976, s. 118)

V Revúcej založil Meštiansky čítací spolok a Vzdelávací spolok remeselných tovarišov revúckych. Pre hmotné povznesenie obyvateľstva v roku 1867 založil finančný spolok - Vzájomná pomocnica. Nazývali ju prvou slovenskou bankou. Tak vznikol vlastne prvý finančný ústav svojho druhu v Uhorsku. Ďalším významným slovenským spolkom, založeným počas existencie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia, bol Potravný spolok. O jeho založenie na jeseň 1869 (presný dátum založenia spolku nepoznáme) sa taktiež pričínil Samuel Ormis. Potravný spolok v Revúcej položil základy pre budovanie slovenského spotrebného družstevníctva a bol príkladom pre vznik viacerých potravných spolkov v Uhorsku. (Dubovský, 2000, s. 178)

Úlohou Potravného spolku bola pomoc obyvateľom mesta a okolia, ale aj žiakom gymnázia, aby mohli nakupovať za nižšie ceny ako v iných predajniach. Obidva spolky boli prvými svojho druhu nielen na Slovensku, ale v tom období aj v Uhorsku.

Pre šírenie slovenskej knihy mal nezastupiteľnú úlohu Nakladateľský spolok pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej, ktorý založil v roku 1870.

Ormisom založené spolky určite patrili medzi tie, ktoré symbolizujú snahu slovenského národa o transformáciu pomerov a o národnú emancipáciu. Ormisova aktivita pre vedomostné a hmotné povznesenie slovenského národa bola v rozpore s vtedy presadzovanou politikou Uhorska, preto bola potláčaná a likvidovaná. Zomrel 18.10. 1875 v Revúcej. (Dubovský, 2000, s. 178-179)

Ormisov život a dielo pripomínajú v Revúcej tri pamätne tabule a busta. Jedna tabuľa je na novej budove Prvého slovenského gymnázia, národnej kultúrnej pamiatky, druhá je inštalovaná na mieste, kde stál dom, v ktorom založil Potravný spolok a tretia zdobí budovu Združenej strednej školy SD Jednota Samuela Ormisa. Jeho busta je v Parku slovenských národovcov v areáli pôvodného domu Prvého slovenského gymnázia, národnej kultúrnej pamiatky. Po Samuelovi Ormisovi je pomenovaná jedna z revúckych ulíc. (Dubovský, 2007, s.86)

5.4 PhDr. Ivan Branislav Zoch

Polyhistor PhDr. Ivan Branislav Zoch, pedagóg, publicista, jazykovedec, encyklopedista, prekladateľ, divadelník, ľudovýchovní pracovník, priekopník telesnej výchovy na Slovensku, je významnou osobnosťou v živote slovenského národa v druhej polovici 19. storočia a na začiatku 20. storočia.

Narodil sa 24. júna 1843 v Jasenovej na Orave. Vplyv na jeho výchovu mal otec, štúrovec Ctibor Zoch, ktorý bol evanjelickým farárom v Jasenovej. V roku 1854 jedenásťročný Ivan Branislav Zoch spravil skúšku do gymnázia v Banskej Bystrici a bol prijatý do tretej triedy. Po ukončení štúdií v Banskej

Bystrici pokračoval na gymnáziu v Tešíne. Siedmu gymnaziálnu triedu vychodil v Šoproni aj so svojím mladším bratom Cyrilom Ľudovítom, aby sa zdokonalili v maďarskom jazyku, ktorý museli dobre ovládať, ak v budúcnosti mienili ostať v Uhorsku. Obidvaja Zochovci sa nevedeli zmieriť s extrémnym maďarským nacionalizmom a nižšou úrovňou gymnázia v porovnaní s gymnázium v Tešíne. Tešilo ich, že mohli navštíviť Viedeň a strýka, ktorý tu robil správcu veľkoobchodu. Ivan Branislav si v tomto období všima fotografické prístroje, obchod s fyzikálnymi prístrojmi. Toto obdobie je pre Ivana Branislava Zocha vzácne aj preto, lebo si kupuje fotografický prístroj, začína fotografovať a tak si privyrába na svoje štúdium a pomáha otcovi aj bratovi Cyrilovi Ľudovítovi. Aby sa pochválil, domov posielala prvé vyhotovené „svetlopisné obrázky“. (Dubovský, 1993, s. 76-77)

Stredoškolské štúdium ukončil Ivan Branislav Zoch na evanjelickom gymnáziu v Levoči, kde aj maturoval v roku 1863. Po maturite študoval prírodné vedy, pedagogiku a telesnú výchovu vo Viedni a v Erlangene, kde sa stal doktorom filozofie a magistrom slobodných umení. (Dubovský, 2004, s. 241)

PhDr. Ivan Branislav Zoch počas vysokoškolských štúdií získal veľmi dobré vedomosti. Patril k tým Slovákom, ktorí rigoróznou skúškou získali doktorát. Prácou "*O postupe pre meraní rýchlosti zvuku v plyne*" obhájil a stal sa doktorom filozofie. V tom období to bol jediný titul, ktorý univerzita udeľovala. Pobytom vo veľkých mestách, pobytom v cudzine a životnými skúsenosťami získal široký rozhľad, ktorý mu neskôr pomáhal dvíhať úroveň slovenského ľudu. (Dubovský, 1993, s. 79)

Po ukončení vysokoškolského štúdia prijma PhDr. Ivan Branislav Zoch so svojím dlhoročným priateľom Gustávom Hostivítom Lojkom miesto učbára (profesora) v Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej. Dňa 3. októbra 1866 v evanjelickom kostole za prítomnosti gymnaziálneho výboru a študentov gymnázia boli predstavení novozvolení profesori Gustáv Hostivít Lojko a PhDr. Ivan Branislav Zoch. (Dubovský, 1993, s. 81)

PhDr. Ivan Branislav Zoch vyučoval na gymnázium matematiku, fyziku a chémiu. So správcom gymnázia Rudolfom Homolom sa dohodli, že okrem týchto predmetov bude vyučovať aj spev, telocvik, neskôr vyučoval aj kreslenie a krasopis. Každému predmetu sa venoval svedomite a dôkladne. Nepokladá nijakú pedagogickú činnosť za vedľajšiu alebo menej významnú. (Chovan, 1971, s. 4)

Zoch ako pedagóg bol pedantný, prísny a mimoriadne citlivý pre spravodlivosť. Dokázal si získať rešpekt u študentov aj mimoriadnou schopnosťou pomáhať slabším študentom aj po vyučovaní. Hneď v prvom roku pôsobenia na revúckom gymnázium Zoch vyučoval najviac predmetov a mal najviac vyučovacích hodín. (Dubovský, 1993, s. 81)

Pôsobenie PhDr. Ivana Branislava Zocha v Revúcej je spojené s mimoriadne záslužnou prácou, vypracovaním slovenských učebníc. V roku 1869 mu vyšla prvá slovenská učebnica fyziky pod názvom *Physika čili silozpyt pre slovenské gymnásia, reálky a domáco poučenie dľa najnovšieho stavu vedy vzdedel. Dor. Ivan Branislav Zoch, ver. riad. učbár Math. a Phys. na slov. ev. a. v. veľgymn. vo V. Revúci a úd viac tu-i cudzozemských učených spolkov*. Učebnica s vyše dvesto obrázkami, ktoré nielenže sám kreslil, ale aby mohli byť vytlačené, aj sám vyrezával do dreva a tak robil štočky pre tlač, bola vydaná v Skalici tlačou Synov Fr. X. Škarniclu. Na tú dobu to bola veľká odvaha vydať učebnicu vo vlastnom náklade. (Dubovský, 1993, s. 151)

Učebnica je na svoju dobu vynikajúca a prináša najnovšie poznatky vedy. „Zochova fyzika je klasickou učebnicou, jednou z našich najlepších školských učebníc.“ (Chovan, 1993, s. 14)

V roku 1873 vydal druhú učebnicu *Počiatky nároznej merby pre nižšie gymnázium a semeniská. Turč. Sv. Martin 1873, 45 s.* Július Chovan uvádza, že: „Odborne je fyzika a merba na solídnej úrovni. Poznatky sa žiakom podávajú mimoriadne prístupnou formou, zreteľne a metodicky dobre. Veľkou prednosťou učebníc je aktualizovania a približovanie vyučovacej látky

prostrediu a podmienkam. To je vzácny a cenný motív, pre Zocha veľmi charakteristický.“ (Chovan, 1971, s. 7)

Na revúckom gymnáziu zaviedol vyučovanie telocviku, a to na takej vysokej úrovni, aké Uhorsko dovtedy nepoznalo. Jeho starší kolegovia prijali vyučovanie mimoriadneho predmetu – telocviku a boli mu pri vytváraní podmienok pre jeho výučbu nápomocní. Ani samotný tvorca telocviku si neuvedomoval, že v Revúcej vytvára základy telesnej výchovy a rozvoja sokolstva na Slovensku. (Dubovský, 1993, s. 86)

V roku 1873 vydal PhDr. Ivan Branislav Zoch „*Krátky návod k vyučovaniu telocviku*“, v ktorom stručne opísal svoj telocvičný program. Vytvoril celkom moderný systém, ku cvičeniam prostných pribral náradie, k nemu pridružil ľahkoatletické disciplíny, ľudové tance, hry aj turistiku, teda kompletnú telesnú výchovu. To je veľký prínos v Zochovej dobe, aký nebol v tom čase nikde na svete, aký ho máme dnes. (Chovan, 1993, s. 15)

Zochova rozsiahla činnosť na revúckom gymnáziu neobišla ani úhľadné písanie. PhDr. Ivan Branislav Zoch ako profesor mal veľký záujem na tom, aby jeho študenti písali úhľadne. V školskej správe 1869/1870 sa o svojej poznatky v krasopise podelil s ostatnými svojou štúdiou *Nový spôsob vyučovania v písaní a krasopise*. (Dubovský, 1993, s. 150)

Zaoberal sa aj meteorológiou, geológiou, botanikou, zoológiou a ďalšími vednými disciplínami. Jeho zásluhou sa v Revúcej robilo aj meteorologické pozorovanie. Sám skúmal počasie a robil si presné záznamy. Viedla ho k tomu predovšetkým snaha pomôcť poľnohospodárom, ktorí boli vždy závislí od počasia. Zriadil meteorologickú stanicu a vybavil ju najzákladnejšími prístrojmi na meranie sily a smeru vetra, vodných zrážok a tepla. Meteorologická stanica v Revúcej bola vybudovaná takmer o štyri roky skôr ako Ústredný meteorologický ústav Pešť-Budíne. (Dubovský, 1993, s. 146)

Zaujímal sa aj o botaniku, zbieral rastliny a ukladal ich do herbárov. Do prírodovedných zbierok gymnázia v Revúcej venoval 1 600 rozličných druhov a rastlín. (Chovan, 1971 s. 10)

Mal vplyv na vzdelanostnom, kultúrnom a hmotnom povznesení obyvateľov v Revúcej a šikokého okolia. V prednáškach pre dospelých šíril prírodovedecké poznatky. Robil fyzikálne, chemické pokusy, premietal obrázky na skioptikone vlastnej výroby. Stal sa priekopníkom ochotníckeho divadla v Revúcej. V roku 1866 založil divadelný súbor. Naštudoval 23 divadelných predstavení. So študentami gymnázia a revúckymi ochotníkmi počas siedemich rokov urobil viac ako 150 divadelných predstavení v meste a v jeho blízkom okolí. (Dubovský, 2000, s. 266)

Zásluhou Ivana Branislava Zocha sa Revúca v šesťdesiatych rokoch a v prvej polovici sedemdesiatych rokov 19. storočia po Martine a Liptovskom Mikuláši stala tretím centrom divadla na Slovensku.

Násilným zrušením revúckeho gymnázia v roku 1874 sa ukončila úspešná Zochova praktická a literárna pedagogická činnosť na Slovensku. Zbavený miesta stredoškolského profesora, prijal prechodne zamestnanie správcu v malom slovenskom podniku na výrobu sudov spojenou s paromlynom v Krupine, v ktorom pracoval až do jeho zániku. Po zrušení krupinskej sudodielne Zoch privítal v roku 1876 pozvanie mestskej rady slobodného kráľovského mesta Osijeku (v severovýchodnom Chorvátsku) za učiteľa na vyššiu reálku spojenú s obchodnou školou. Celkom na území Chorvátska (spolu s trojročným účinkovaním na nižšej reálke v Sarajeve vo funkcii riaditeľa) prežil vyše tri desaťročia. Aj napriek dlhodobej emigrácii udržiaval pravidelný kontakt so Slovenskom písomným stykom s významnými slovenskými dejateľmi – Svetozárom Hurbanom Vajanským, s bývalými žiakmi revúckeho gymnázia, Jozefom Škultétym, správcom Matice slovenskej, Ondrejom Halašom, martinským advokátom. Kontakt so Slovenskom udržuje aj uverejňovaním správ z Chorvátska, prispievaním do slovenskej tlače, prekladáním kníh z chorvátčiny do slovenčiny a pod. (Srogoň, 1993, s. 57-58)

V roku 1908 prišiel ako penzista dožiť svoj plodný život do Modry. V Modre sa venoval sirotincu, ktorý založil brat Pavol. Ku koncu života prekonáva dlhú a ťažkú chorobu a zomiera. Profesor Štefánek sa s ním nad rakvou lúčil v mene Ministerstva školstva so slovami:

„Zoch patril medzi tých málo Slovákov, ktorí budovali základy slovenského školstva. Ako profesor revúckeho gymnázia, ako pedagogický spisovateľ a ako učenec patril medzi našich najlepších mužov a ako národný buditeľ ostane na veky vo vďačnej pamäti Slovenska a celej Československej republiky.“ (Chovan, 1971, s. 5)

Dielo, ktoré PhDr. Ivan Branislav Zoch počas svojho života vytvoril a zanechal, sa vyznačuje všestrannosťou, zahrňuje oblasť pedagogiky, psychológie, prírodných vied i jazykovedy. Je obsiahnuté v prácach knižných i časopiseckých, napísaných v jazyku slovenskom, chorvátskom, nemeckom. Z pedagogického diela sa vysoko hodnotia jeho školské učebnice, a to z odboru matematických a fyzikálnych vied. Pripravoval tiež učebnicu chémie, tzv. lučbu, ktorá však tlačou nevyšla pre nepriaznivé okolnosti a akými museli slovenské stredné školy najmä po rakúsko-uhorskom vyrovnaní zápasit'. Podobný osud stihol i viaceré rukopisy učebníc. Jazykoveda bola jeho ďalšou obľúbenou vednou oblasťou. Venoval sa hlavne ortografii, etymológii a prízvuku v slovenskom jazyku. Na srdci mu ležala čistota slov slovenského jazyka. (Srogoň, 1993, s. 58)

PhDr. Ivan Branislav Zoch zomrel 27. 12. 1907 v Modre. Bol veľkým pedagógom, vedcom – polyhistorom, veľkým Slovákom, veľkým vo svojich koncepciách, vytrvalým, dokonalým i dôsledným, oddaný škole i národu. (Chovan, 1993, s. 64)

5.5 Významné osobnosti z radov študentov

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium v Revúcej si svoju históriu písalo iba dvanásť rokov. Za túto pomerne krátku dobu sa naň zapísalo a študovalo 566 študentov. Za sedem školských rokov, v ktorých sa konali maturitné skúšky, k nim pristúpilo spolu 80 študentov. Z nich okrem jedného všetci obdržali „svedectvo dospelosti“. (Škultéty, 1899, s. 106)

Za všetkých spomenieme :

Michal Bodický - evanjelický kňaz, pedagóg, historik, spisovateľ, publicista. Počas štúdií v Revúcej zásluhou PhDr. Ivana Branislava Zocha s ďalšími študentmi a miestnou mládežou vyvíjal priekopnícku činnosť v revúckom ochotníckom divadelníctve. Zároveň bol literárne činný a začal redigovať študentský rukopisný časopis Včela. Michal Bodický, ThDr. h. c., vynikol biografickými článkami a nekrológmi o slovenských spisovateľoch. Prispieval do Národných novín a Cirkevných listov, ktoré boli založené v roku 1887 z popudu jeho a Jur. Janošku. Stal sa historikom gymnázia. Spolupracoval s Augustom Horislavom Škultétyom pri koncipovaní diela Pamäti Slov. ev. a. v. gymnasia ..., ktoré vyšlo v roku 1889. V roku 1930 mu vyšla brožúra Samuel Ormis a v roku 1933 publikácia Rozpomienky a pamäti, v ktorej sa dotýka života na revúckom gymnáziu. (Dubovský, 2004, s. 29)

Samuel (Samo) Daxner - advokát, statkár, politik, kultúrny pracovník. Počas štúdií na revúckom gymnáziu bol aktívny v mimoškolskej činnosti, predovšetkým v školskom hudobnom súbore. Keď bol oktávantom, dirigoval študentský spevokol. Ako advokát obraňoval slovenských národovcov proti útokom maďarských šovinistov. (Dubovský, 2004, s. 52)

Miloslav Francisci - lekár, hudobný skladateľ. Počas štúdií v Revúcej zásluhou PhDr. Ivana Branislava Zocha spolu s ďalšími študentmi a miestnou mládežou vyvíjal priekopnícku činnosť v revúckom ochotníckom divadelníctve. Pre jeho národné povedomie ho prenasledovali, preto sa

rozhodol odísť. Od roku 1886 sa usadil v Clevelande v USA, kde pôsobil ako zubný lekár. Neodnárodnil sa a po celý čas udržiaval kontakty so Slovenskom. V Cleveladne založil slovenský spevokol Kriváň, ktorého bol zbormajster. (Dubovský, 2004, s. 67)

Andrej Halaša - právnik, divadelný organizátor, redaktor, prekladateľ, etnograf. V školských rokoch 1863/1864 a 1865/1866 študoval na revúckom gymnáziu, potom v Levoči a právo na akadémii v Prešove. Bol koncipientom v Dolnom Kubíne a od roku 1874 redaktorom Kníhtlačiarskeho účastinárskeho spolku v Martine. Počas štúdií na revúckom gymnáziu patril k študentom, ktorí hrávali divadelné predstavenia, prípadne sa ich činnosťou zaoberali v rôznych odborných článkoch. V Prešove vydával rukopisný časopis Pokrok. V Dolnom Kubíne organizoval s P. O. Hviezdoslavom a F. Urbánkom ochotnícke divadlo. V Martine sa zaslúžil o postavenie Národného domu (1889). V roku vydával Veselé listy a v rokoch 1898 – 1899 bol redaktorom Národného hlásnika. Prispieval do Národných novín, Slovenských pohľadov, Včely a Časopisu MSS. (Dubovský, 2000, s. 81)

Štefan Hrušovský - právnik, osvetový pracovník, mecén. Patril medzi prvých maturantov revúckeho gymnázia. Tu zásluhou profesora gymnázia PhDr. Ivana Branislava Zocha spolu s ďalšími študentmi vyvíjal priekopnícku činnosť v revúckom divadelníctve. Neskôr ako advokát podporoval chudobných klientov, preto ho nazývali advokátom chudobných. Patril k mecénom slovenských kultúrnych podujatí. Od roku 1890 bol miestnym inšpektorom miestnej evanjelickej a. v. cirkvi. (Dubovský, 2000, s. 96)

Jur Janoška - evanjelický kňaz, literárny kritik, redaktor, kultúrny pracovník, verejný činiteľ. Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Martine, Revúcej a v Kežmarku. Teológiu študoval v Rostocku a vo Viedni. Od roku 1922 bol biskupom východného dištriktu a generálnym biskupom Evanjelickej a. v. cirkvi na Slovensku. Jur Janoška, ThDr. h. c. po roku 1918 prispel k rozvoju Matice slovenskej, v rokoch 1922 – 1930 zastával funkciu jej predsedu. Bol jedným z podpredsedov Svetovej aliancie pre medzinárodnú mierovú prácu

prostredníctvom cirkvi. Patril k tým študentom revúckeho gymnázia, ktorí po štúdiách často navštevovali Revúcu. (Dubovský, 2000, s.106)

Martin Kukučín, vlastným menom Matej Bencúr – lekár, spisovateľ. V školských rokoch 1871/1872 – 183/1874 študoval na revúckom gymnázium. (Dubovský, 2004, s. 131)

Zo spomienok na študentské roky na študentské roky v Revúcej je jeho úsmevná próza Úvod k vakáciám a rozsiahla novela Mladé letá. Novela patrí k jedinečným dielam Kukučínovej krátkej prózy. Dňa 18. 9. 1987, pri 125. výročí založenia Prvého slovenského gymnázia, bolo gymnázium premenované na Gymnázium Martina Kukučina, hoci túto poctu škola získala už 16.9.1962. (Dubovský, 2007, s.74)

Jeho pobyt v meste pripomínajú dve pamätne – na novej budove Prvého slovenského gymnázia, národnej kultúrnej pamiatke a vo vstupnej časti Gymnázia Martina Kukučina. Po Martinovi Kukučínovi je pomenovaná jedna z revúckych ulíc.

Ľudovít Vladimír Rizner - pedagóg, bibliograf, spisovateľ, redaktor, etnograf, jazykovedec, historik. Počas štúdií na revúckom gymnázium zásluhou PhDr. Ivana Branislava Zocha spolu s ďalšími študentmi a miestnou mládežou vyvíjal priekopnícku činnosť v revúckom ochotníckom divadelníctve. Jeho ďalšiu orientáciu predurčila národnovýchovná rodinná a školská práca pedagógov revúckeho gymnázia Samuela Ormisa a Augusta Horislava Škultétyho. Bol propagátorom pedagogických názorov Jana Amosa Komenského. (Dubovský, 2000, s. 202)

Zdôrazňoval význam knižníc v školskej práci a presadzoval ich zakladanie. Písal a vydával učebnice, spracoval niekoľko originálnych didaktických pomôcok. Slovenským učiteľom vyšiel v ústrety Slovenskou terminológiou. V učebnici Živočíchopis vytváral odborné názvoslovie. Vydal dejepis Uhorska v krátkom výťahu pre slovenské školy Ľudové a Krátky zemepis so zvláštnym ohľadom na Kráľovstvo Uhorské. Písal verše pre deti

a mládež, ľudovýchovné a náučné poviedky a pedagogické úvahy. Jeho najvýznamnejšie dielo Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka od najstarších čias do konca roka 1900 je projektom retrospektívnej národnej bibliografie. Na diele pracoval 40 rokov. (Dubovský, 2004, s. 187)

Študenti vychovaní revúckym gymnáziom udržiavali na svojich pôsobiskách národné povedomie slovenského ľudu a bojovali za jeho práva. Aj keď gymnázium bolo slovenské, vzdelávali sa tam študenti aj z iných krajín. Gymnázium navštevovalo aj 20 študentov z Čiech a Moravy, z ktorých ôsmi maturovali. (Dubovský, 2007, s.82)

Za všetkých spomenieme :

Ferdinand Císař - kňaz, náboženský spisovateľ. V školskom roku 1868/1869 študoval a maturoval na Slovenskom evanjelickom a. v. gymnáziu v Revúcej. Pôsobil ako farár českobratskej evanjelickej cirkvi v Kloboukoch na Morave. Bol superintendent moravskej diecézy. Priatelil sa s prezidentom Československej republiky Tomášom G. Masarykom. V roku 1924 pri príležitosti 50. výročia jeho kňazskej práce založili na podnet vsetínskeho továrnik a starostu pána Bubelu štipendijný fond nesúci Císařovo meno pre podporovanie chudobných bohoslovcov. Dr. Ferdinand Císař bol na Slovensku známy svojimi veršami a kázňami, ktoré vyšli v súbornom diele Slová víry. (Dubovský, 2000, s. 40-41)

Václav Vraný - učiteľ, evanjelický kňaz, vlastivedný pracovník, múzejník, redaktor, botanik, zbormajster, dirigent, divadelný ochotník, prekladateľ, propagátor organizovanej turistiky. (Dubovský, 2007, s. 66) Počas štúdií v Revúcej sa začal venovať botanike a neskôr sa stal uznávaným botanikom. Zostavil niekoľko veľkých herbárov s botanickým materiálom, prispieval do herbárov botanických ústavov a múzeí univerzít v Prahe, Brne a v Bratislave. Zúčastnil sa na rozvoji slovenského múzejníctva. Rozvinul zberateľskú aktivitu v martinskom múzeu, kde sa venoval prírodným zbierkam, usporiadal zbierku skla a časť národopisných a historických zbierok. Po celý svoj život sa venoval ochotníckemu divadlu. Neskôr sa pričínal o založenie

divadelného súboru v Kokave nad Rimavicou. Bol dirigentom spevokolu Tatran, v roku 1907 založil tamburášsky zbor v Liptovskom Mikuláši, v rokoch 1911 – 1913 bol zbormajstrom Slovenského spevokolu v Martine, neskôr dirigoval tamburášsky súbor v Tisovci. V roku 1898 bol spoluredaktorom Slovenských listov, v rokoch 1909-1914 ako redaktor viedol Časopis a Zborník Muzeálnej slovenskej spoločnosti. Odborné články, ale aj vlastné básne, humorné príbehy, anekdoty a drobné preklady z francúzštiny a nemčiny publikoval v rôznych novinách, časopisoch a v Tranovského evanjelickom kalendári. V roku 1924 založil odbor Klubu československých turistov v Tisovci a stal sa jeho predsedom. (Dubovský, 2004, s. 238)

Zo študentov revúckeho gymnázia sa mnohí stali uznávanými ľudovými a kultúrnovedeckými pracovníkmi, básnikmi a spisovateľmi.

ZÁVER

Šesťdesiate roky 19. storočia znamenajú v dejinách slovenského národného školstva významnú etapu a pričínili sa o to i zrod troch túžobne očakávaných slovenských gymnázií. V roku 1862 sa otvára brána Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej, teda takmer rok pred vznikom Matice slovenskej. Druhé nižšie gymnázium bolo zriadené v roku 1867 v Martine a tretie, takisto nižšie gymnázium, vzniklo v Kláštore pod Znievom. Tieto gymnáziá sú pre slovenský národný život vzácné najmä preto, lebo vznikli z dobrovoľných zbierok a darov ľudu v podmienkach dvojitého národnostného útlaku, ktorému bol vystavený slovenský národ v Rakúsko-Uhorskej monarchii.

Revúcke gymnázium zohralo medzi slovenskými gymnáziami matičného obdobia vedúcu úlohu. Bolo prvým a jediným, na ktorom sa maturovalo v materinskom jazyku. Bola to škola, ktorá v čase nepriaznivom pre slovenský národ vychovávala slovenskú mládež v duchu demokratickom a národnom, v duchu ušľachtilých princípov.

Cieľom práce bolo zdôrazniť dielo významných osobností revúckeho gymnázia, ktoré sa zaslúžili o vznik, založenie a udržiavanie gymnázia. Poukázať na hospodárske, politické a kultúrne pomery na Slovensku v 50. – 60. rokoch 19. storočia, celkový pohľad na historické podmienky vzniku Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej, priblížiť kultúrny život, rozvoj vzdelanosti a obetavý a pestrý život profesorov a študentov v Revúcej v druhej polovici 19. storočia po rokoch bojov za národné, kultúrne a politické práva Slovákov.

Snažili sme sa priblížiť život a dielo Štefana Marka Daxnera, ktorý patril medzi iniciátorov a organizátorov založenia Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v Revúcej, v ktorom vykonával hlavného dozorcú a miestneho dozorcú Mateja Nandrásyho. Z radov profesorov – erudovaného pedagóga

Samuela Ormisa a PhDr. Ivana Branislava Zocha, pedagóga a významného vedca. Títo vynikajúci profesori sa okrem svojej praktickej vychovateľskej činnosti zaoberali pedagogickou vedou, zostavovaním slovenských učebníc, literárnou činnosťou a bádáním v odbore prírodných vied, matematiky, hlbšie, než to vyžadovalo ich povolanie.

Uvedomujeme si, že v tejto práci nie je vyčerpaná celá téma a je ešte veľa možností, o ktoré môže byť doplnená. Informácie je možné doplniť nielen k osobnostiam, ktorým sme sa v práci bližšie venovali, ale bolo by možné ju obohatiť aj o informácie o ďalších významných dejateľoch histórie Revúcej. Ľudí, ktorí nadovšetko milovali svoj národ, a tiež Revúcu.

Svoju lásku k Revúcej vyjadril aj Martin Kukučín v črte Úvod k vakáciám z vášnivého pomeru k miestu svojich gymnaziálnych štúdií .

...,Revúca! Kto vysloví tvoje meno a zostal by pri tom chladný? Málokto. Je alebo tvojím citeľom, a tu stará rana zakrváca – tvoja padlá sláva mu zide na um; alebo je tvojím nepriateľom, a tu vzbĺkne ešte zabudnutý oheň hnevu a záští spod hrubého povlaku popola. Ani ja nemôžem byť proti tebe chladný. “ ...

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BODICKÝ, M., *Rozpomienka a pamäti*. Martin: Matica slovenská, 1933.
- BODICKÝ, M., *Samuel Ormis (život a dielo) s úvodom Dr. Jozefa Škultétyho*.
Revúca: Sdruženie Gemer-malohontských slovenských akademikov
Kníhtlačiareň Julius Edelman. 1930
- BOLFÍK, J., et all. *Literárne postavy Gemera*. 1. vyd. Rimavská Sobota:
Gemerská vlastivedná spoločnosť, vydavateľstvo Obzor. 1969. 330 s.
- BOLFÍK, J., et all. *Literárne postavy Gemera 2*. 1. vyd. Martin:
Vydavateľstvo Osveta, 1972. 212 s.
- BREZOVSKÝ J.Š., *Štefan Marko Daxner. Životopisný náčrtok z príležitosti
50. výročia jeho smrti*. Martin: Matica slovenská. 1942.
- DUBOVSKÝ, D., *Revúca*. 1. vyd. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo,
1989. 264 s. ISBN 80-85174-35-9.
- DUBOVSKÝ, D., *Revúca Kolíska slovenského stredného školstva*. 1. vyd.
Revúca: Mestské kultúrne stredisko, 1993. 303 s. ISBN 80-900409-1-8.
- DUBOVSKÝ, D., *Z histórie Revúcej a ochotníckeho divadla*. 1. vyd. Banská
Bystrica: Esprint, 1996. 294 s. ISBN 80-967635-0-4.
- DUBOVSKÝ, D., *Biografický lexikón mesta Revúca*. 1. vyd. Revúca:
Mestské kultúrne stredisko, 2000. 282 s. ISBN 80-967687-5-1.
- DUBOVSKÝ, D., *Prvé slovenské gymnázium*. 1. vyd. Revúca: Mestské
kultúrne stredisko, 2001. 156 s. ISBN 80-967687-9-4.
- DUBOVSKÝ, D., *Evanjelici v dejinách Revúcej*. 1. vyd. Revúca: Mestské
kultúrne stredisko, 2004. ISBN 80-89126-03-0.
- DUBOVSKÝ, D., *Pamätnica mesta Revúca*. 1. vyd. Revúca: Mestské kultúrne
stredisko, 2007. 359 s. ISBN 978-80-89126-05-7.
- FRÁK, G., *Matej Nándrássy. K 170. výročiu narodenia*. In Obzor Gemera-
Malohontu, ročník 22, číslo 4, 1991.
- FRÁK, G., *Matej Nándrássy a prvé Slovenské ev. a. v. gymnázium v Revúcej*.
In Obzor Gemera-Malohontu, ročník 23, číslo 3, 1992.

GALLO, J., *Revúcke gymnázium 1862-1874*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1969. 240 s. 65-051-69.

GALLO, J., *Zrod, vývoj a historický význam Slovenského ev. a. v. gymnázia v Revúcej*. Literárnomúzejný letopis 28. Martin: Matica slovenská, 1998. ISSN 0027-5263

CHOVAN, J., *Dr. Ivan Branislav Zoch k 50. výročiu smrti*. Bratislava: Múzeum školstva a pedagogiky v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve. 1971.

CHOVAN, J., *Ivan Branislav Zoch 1843 -1921*. Martin: Matica slovenská, 1993. ISBN 80-7090-257-4

CHOVAN, J., *Encyklopedista z Jasenovej*. Bratislava: Tatran, 1987.

MESÁROŠ, J., *Národnostný zápas Slovákov v 2. polovici 19. storočia*. In Acta facultatis philosophicae universitatis Šafarikanae. Prešovensis, 1970.

MICHALIČKA, V., *Samuel Ormis a jeho spôsoboveda*. In Samuel Ormis: Spôsoboveda (Methodika), 1. vyd. Bratislava, Ústav informácií a prognóz školstva, Bratislava, 2011. ISBN 978-80-7098-496-3

RICHTER, O., et. all. *Banskobystrické gymnázium*. Martin: Osveta, 1983.

SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK II. Martin: Matica slovenská, 1987.

SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK IV. Martin: Matica slovenská, 1990. s. 160.

SROGOŇ, T., *Samuel Ormis. Život a dielo*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1976. 192 s. 67-036-76.

SROGOŇ, T. et. all. *Dejiny školstva a pedagogiky*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986.

STO ROKOV REVÚCKEHO GYMNÁZIA. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1965.

ŠIŠMIŠ, M. *Po stopách Holubyovcov*. Zemianske Podhradie: Obecný úrad, 1996. 87 s. ISBN 80-967522-3-5.

ŠKULTÉTY, A. H., *Pamäti slov. event. a. v. gymnasia a s ním spojeného Učiteľského semeniska vo Veľkej Revúci*. Ružomberok: Tlačou Karla Salvu, 1889. 270 s.

TIBENSKÝ, J., et all. *Priekopníci vedy a techniky na Slovensku*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1988. 1008 s.

TIBENSKÝ, J., et all. *Slovensko dejiny*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, 1978. 1036 s.

VARSÍK, M., *Z viery a túžob a nádejí*. Martin: Osveta, 1993, 282 s. ISBN 80-217-0502-7

ZOCH, I.B., *Hostivít Gustáv Lojko. (Životopisný nástin.)*. Orol, ročník 1, 1871, číslo 10, s. 292-2952.

ČASOPISY A NOVINY:

Národné noviny, roč. 1, č. 49, 1870.

Národné noviny, roč. 2, č. 8, 1871.

Národné noviny, roč. 5, č. 61, 1874.

Národné noviny, roč. 5, č. 101, 1874.

Národné noviny, roč. 5, č. 102, 1874.

Pešťbudínske vedomosti, 1861, č. 40

Pešťbudínske vedomosti, roč. 2, č. 103, 1862.

Pešťbudínske vedomosti, roč. 3, č. 103, 1862.

Pešťbudínske vedomosti, roč. 3, č. 58, 1863.

Pešťbudínske vedomosti, roč. 4, č. 68, 1864.

Pešťbudínske vedomosti, roč. 5, č. 12, 1865.

Pešťbudínske vedomosti, roč. 16, č. 60, 1866.

Slovesnosť, roč. 2, č. 28, 1864.

Slovenské pohľady, roč. 33, č. 10-11, 1913.

Slovenské pohľady, roč. 19, č. 1, 1933,

Slovenské noviny, roč. 4, č. 43, 1871.

ŠKOLSKÉ SPRÁVY:

Slovenské evanjelické a. v. gymnázium - Prvé slovenské gymnázium v Revúcej.

Zpráva o Slovenskom evanjelickom a. v. gymnasiu Veľko-Revúckom na rok školský 1863/4. Sostavil Rudolf Homola.

Zpráva o Slovenskom evanjelickom a. v. gymnasiu Veľko-Revúckom na rok školský 1864/5. Sostavil August Horislav Škultéty.

Zpráva o Slovenskom evanjelickom a. v. gymnasiu Veľko-Revúckom na rok školský 1865/6. Sostavil Sámuel Ormis.

Zpráva o Slovenskom evanjelickom a. v. gymnasiu Veľko-Revúckom na rok školský 1866/7. Sostavil Rudolf Homola.

Zpráva o Slovenskom evanj. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom na rok školský 1867/8. Sostavil August Horislav Škultéty.

Zpráva o Slovenskom evanj. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom a s ním dočasne spojenom Semenisku učiteľskom na rok školský 1868/9. Sostavil August Horislav Škultéty.

Zpráva o Slovenskom evanj. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom a s ním dočasne spojenom Semenisku učiteľskom na rok školský 1869/70. Sostavil August Horislav Škultéty.

Zpráva o Slovenskom ev. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom a s ním dočasne spojenom Semenisku učiteľskom na rok školský 1870-71. Sostavil August Horislav Škultéty.

Zpráva o Slovenskom ev. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom a s ním dočasne spojenom Semenisku učiteľskom na školský rok 1871-72. Sostavil Sámuel Ormis.

Zpráva o Slovenskom ev. a. v. vyššom gymnasiu Veľko-Revúckom a s ním dočasne spojenom Semenisku učiteľskom na školský rok 1872-73. Sostavil Sámuel Ormis.

PRAMENE:

Archív Prvého slovenského gymnázia v Revúcej

Archív Mestského úradu v Revúcej

Stála expozícia Prvého slovenského gymnázia v Revúcej, národná kultúrna pamiatka

Súkromný archív Dušana Dubovského

ZOZNAM INFORMÁTOROV:

Dušan Dubovský (16.8.1943 Krupina) – regionálny historik, fotograf, archivár, publicista.

ZOZNAM PRÍLOH

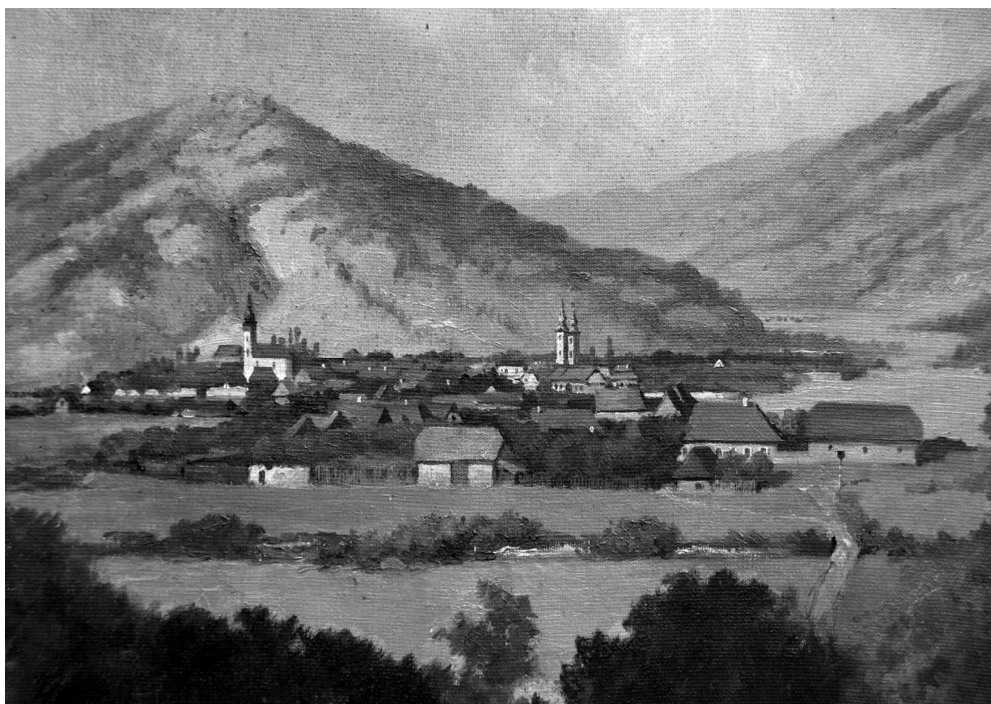
PRÍLOHA A - REVÚCA V POLOVICI 50. ROKOV 19. STOROČIA	I
PRÍLOHA B - ÚVOD A ZÁVER PREHLASU NÁM TEDA TREBA LACNÁ A SLOVENSKÁ ŠKOLA	II
PRÍLOHA C - POZVÁNKA NA OTVORENIE SLOVENSKÉHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA POSLANÁ MESTU REVÚCA	III
PRÍLOHA D - PÔVODNÝ DOM SLOVENSKÉHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA V 30. ROKOCH 20. STOROČIA	IV
PRÍLOHA E - TABLO PROFESOROV GYMNÁZIA Z ROKU 1868 VYHOTOVENÉ PhDr. IVANOM BRANISLAVOM ZOCHOM	V
PRÍLOHA F - ODTLAČOK PEČIATKY SLOVENSKÉHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA	VI
PRÍLOHA G - ŽREBY VECNEJ LOTÉRIE ORGANIZOVANEJ V PROSPECH VÝSTAVBY NOVEJ BUDOVY GYMNÁZIA NAVRHNUTÉ A VYTLAČENÉ RIADNYM PROFESOROM PhDr. IVANOM BRANISLAVOM ZOCHOM	VII
PRÍLOHA H - NOVÁ BUDOVA SLOVENSKÉHO EVANJELICKÉHO A. V. GYMNÁZIA NA POHĽADNICI ZO ZAČIATKU 20. STOROČIA	VIII
PRÍLOHA I - ŠTEFAN MARKO DAXNER, V ROKOCH 1862 - 1868 A 1872 - 1874 HLAVNÝ DOZORCA GYMNÁZIA, ADVOKÁT, VEDÚCI PREDSTAVITEĽ SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO HNUTIA	IX
PRÍLOHA J - MATEJ NANDRÁSSY, MIESTNY DOZORCA GYMNÁZIA, KUPEC, OBCHODNÍK, ĽUDOVÝCHOVNÝ, PRACOVNÍK, RICHTÁR, MEŠTANOSTA, RODOĽUB	X
PRÍLOHA K - SAMUEL ORMIS, EVANJELICKÝ KŇAZ, PEDAGÓG, AUTOR UČEBNÍC, ĽUDOVÝCHOVNÝ PRACOVNÍK.....	XI
PRÍLOHA L - TITULNÁ STRANA PRVÉHO DIELU ORMISOVEJ VÝCHOVOVEDY PRE SEMINARISTOV A RODIČOV Z ROKU 1871 VYDANÉHO NAKLADATEĽSKÝM SPOLKOM PRE VYDÁVANIE SLOVENSKÝCH KNÍH V REVÚCEJ	XII
PRÍLOHA M - RIADNY PROFESOR GYMNÁZIA PHDR. IVAN BRANISLAV ZOCHS MANŽELKOU KAROLÍNOU DRAHOTÍNOU, RODENOU ŠTEFANČOKOVOU.....	XIII
PRÍLOHA N - TITULNÁ STRANA ZOCHOVEJ FYZIKY.... PRVEJ KVALITNEJ SLOVENSKEJ UČEBNICE FYZIKY.....	XIV
PRÍLOHA O - TITULNÁ STRANA ZOCHOVEJ UČEBNICE POČIATKY NÁZORNEJ MERBY	XV
PRÍLOHA P - TITULNÁ STRANA ZOCHOVHO KRÁTKEHO NÁVODU K VYUČOVANIU V TELOCVIKU..., PRVEJ SLOVENSKEJ UČEBNICE PRE TELESNÚ VÝCHOVU, VYDANEJ V ROKU 1873	XVI

PRÍLOHA R - MARTIN KUKUČÍN, VLASTNÝM MENOM MUDr. MATEJ BENCÚR,
LEKÁR, SPISOVATEL.....XVII

PRÍLOHA S - FERDINAND CÍSAŘ, FARÁR ČESKOBRATSKEJ EVANJELICKEJ
CÍRKVI, NESKÔR SUPERINTENDENT EVANJELICKEJ REFORMOVANEJ
CIRKVI NA MORAVE.....XVIII

PRÍLOHA T - VÁCLAV VRANÝ, UČITEL, EVANJELICKÝ KŇAZ, MÚZEJNÍK,
BOTANIK, REDAKTOR, ZBORMAJSTER, VLASTIVEDNÝ PRACOVNÍ.....XIX

Príloha A - Revúca v polovici 50. rokov 19. storočia

Nám teda treba lacna a Slovenská škola!

A keď naposledy povážime, že aj sami bratia magyari, tak z vysokého stavu jako aj mestania a pospolití lud, žiadajú, aby vystavená bola slovenská škola, kdeby svojich synkou či na čary, či že za plat dávali slovenskému jazyku vyučovať, tehdy len všeobecnej žiadosti zadost urobíme, keď slovensku viššú školu v meste lacnom a Slovenskom, a za vieru Evanjelickú horlivom založíme a vystavíme.

My tedy Cirkev Evanjelická Augs. Vyznania Velko-Revúcká presvedčeni súc o tom; že Evanjelická Slovenská Cirkev v Uhorsku bez Slovenskych Evanjelickych škol pevne trvat a zakvitat nemože, — uznávajúc za svoju tú od Boha nám naloženú povinnosť, aby sme sa starali o zachovania a rozširovania čistej vjery Evanjelickej a osvety a vzdelanosti kerestanskej v národe Slovenskom, a dôveru majúc po najprve v Pána Boha, že Cirkev Slovenskú Evanjelickú ochranovať bude, potom v Cirkvách rovnak s námi veriacych a v horlivych mužoch Evanjelickych po celom Uhorsku, že nás podporovať budú a naposledy v slavne konventy Senioralný, Distriktnálny a Generalný, ba i v samú Synodu, že jako jiné tak i našú slovenskú školu vezmú pod ochranu, a pomoc, podporu práva a učast v dobrodiniach i škole našej aj jej žiakom udelia, zakladáme viššú školu Evanjelickú Slovenskú v meste našom; a to: ku počť Blahoslavenej Trojici a k napomoženiu královstva Božieho, opierajúc sa na krajinský zákon od R. 1791-ho članku 26-ho §§. 5-ho; ato sice začínajúc od nižšieho Gymnasium, na kolko nám Pán Boh pomahat bude, tak, že na nižšie Gymnasium naraz teraz jedného skrze nás plateného professora oddáváme, slubujúc k tomu: že jestliby podľa staršej ustrojenosti škol našich do Gymnasium tohoto aj Classa Donatistou prináležela v tom páde Cirkev táto i druhú triedu žiakou na teráz k Normalnej škole prináležejúcu ku Gymnasium pripoji; a okrem hore spomenúteho jedného professora, esfe aj učiteľa tejto druhej triedy na Gymnasium oddá, a z kassi Cirkevnej platit bude.

PRÍLOHA C - Pozvánka na otvorenie Slovenského evanjelického a. v. gymnázia
poslaná mestu Revúca

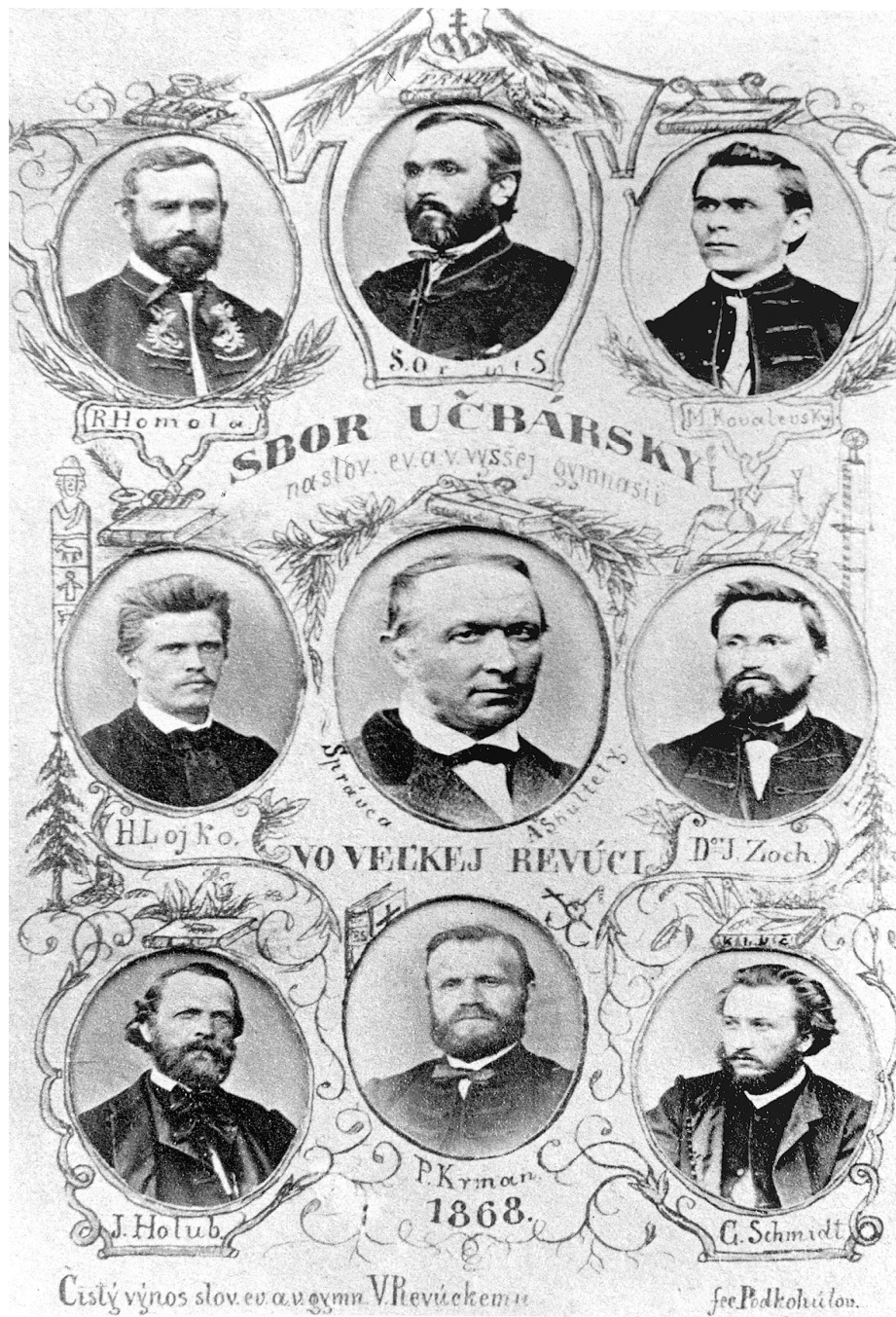
Ku spoločnému otvoreniu slovenského evanj. a. v.
Gymnasia veľko Revúckeho na Sept. 1862
Sept. 6. r. ve jmene cirkvi evanj. veľko Revúckej
uctivo pozývajú
V. Revúci dne 1 Sept. 1862.

L. Benfay
fincor G. v. v. Revúckej
Georg Kallina
Inspektor

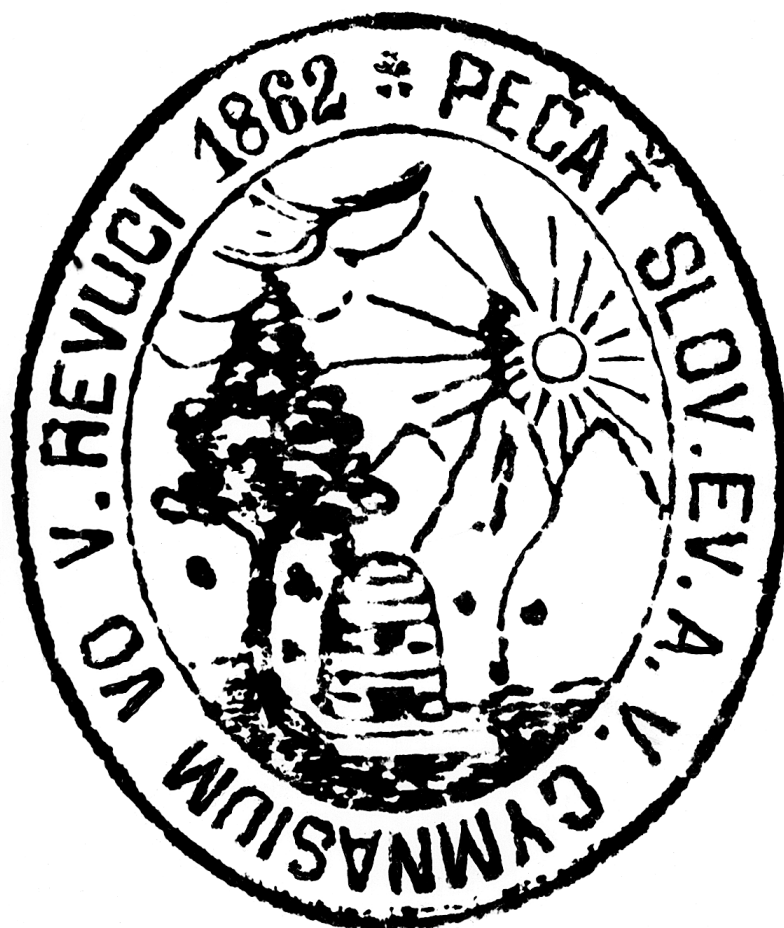
PRÍLOHA D - Pôvodný dom Slovenského evanjelického a. v. gymnázia v 30. rokoch 20. storočia

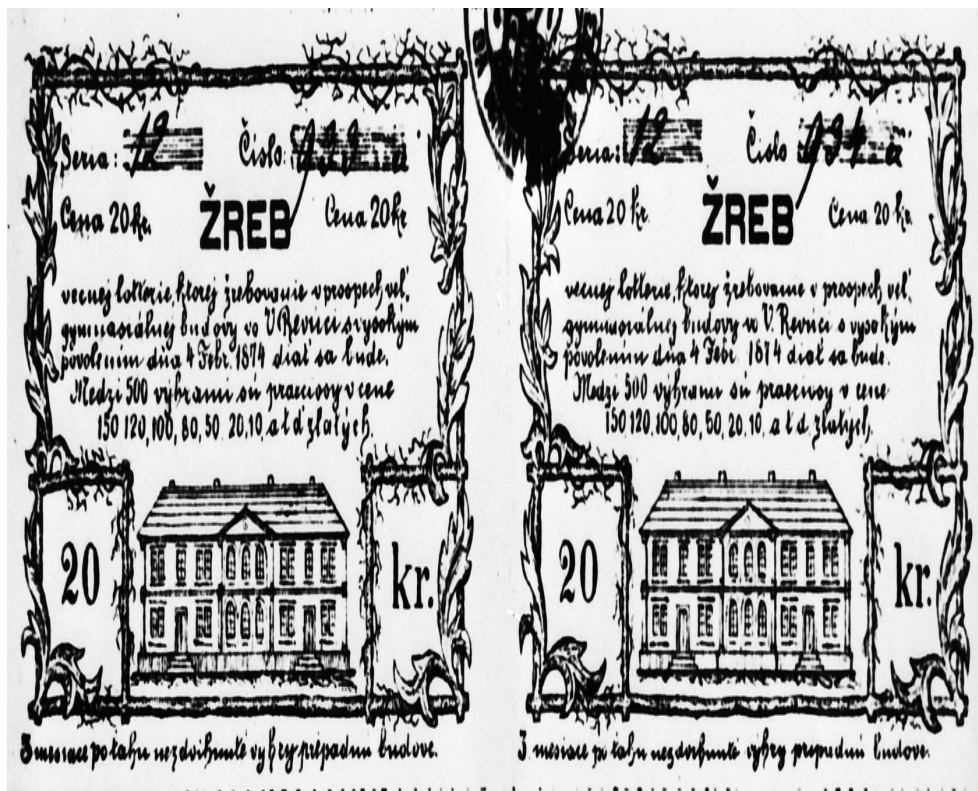
PRÍLOHA E - Tablo profesorov gymnázia z roku 1868 vyhotovené PhDr. Ivanom Branislavom Zochom

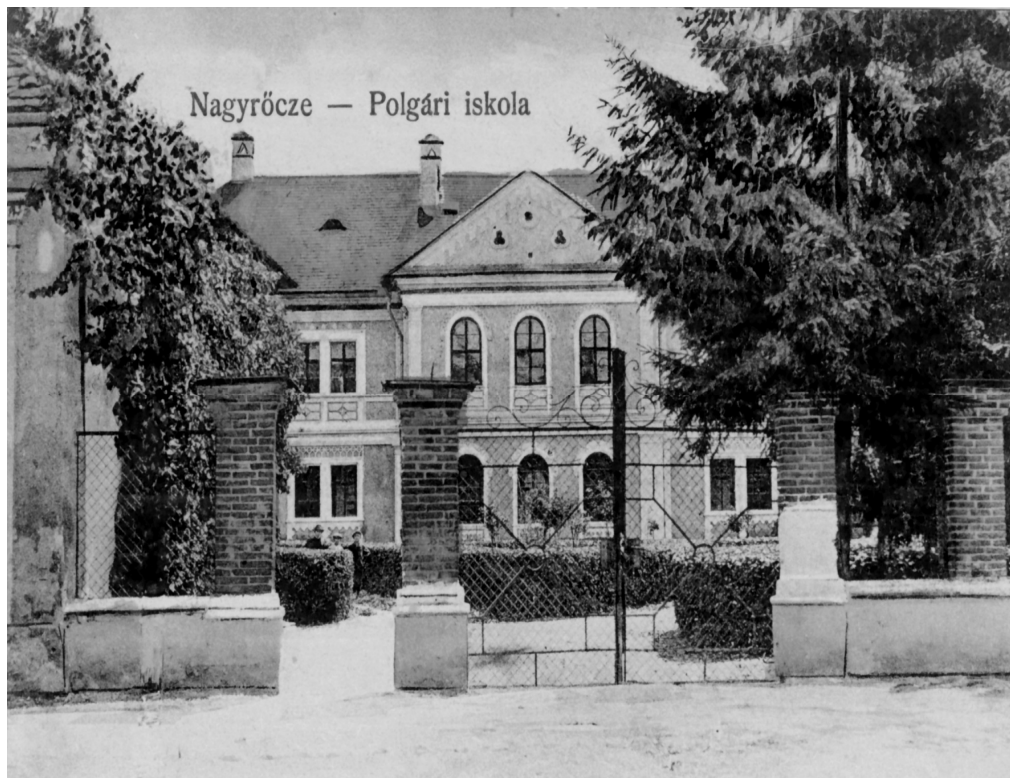
PRÍLOHA F - Odtlačok pečiatky Slovenského evanjelického a. v. gymnázia

PRÍLOHA G - Žreby vecnej lotérie organizovanej v prospech výstavby novej budovy gymnázia navrhnuté a vytlačené riadnym profesorom PhDr. Ivanom Branislavom Zochom

PRÍLOHA H - Nová budova Slovenského evanjelického a. v. gymnázia na pohľadnici zo začiatku 20. storočia

PRÍLOHA I - Štefan Marko Daxner, v rokoch 1862 - 1868 a 1872 - 1874 hlavný dozorca gymnázia, advokát, vedúci predstaviteľ slovenského národného hnutia

PRÍLOHA J - Matej Nandrássy, miestny dozorca gymnázia, kupec, obchodník,
ľudovýchovní pracovník, richtár, mešťanosta, rodol'ub

**PRÍLOHA K - Samuel Ormis, evanjelický kňaz, pedagóg, autor učebníc,
ľudovýchovní pracovník**

PRÍLOHA L - Titulná strana prvého dielu Ormisovej Výchovovedy pre seminaristov a rodičov z roku 1871 vydaného Nakladateľským spolkom pre vydávanie slovenských kníh v Revúcej

VÝCHOVOVEDA

PRE

SEMINARISTOV A RODIČOV

SPÍŠAL

SAMUEL ORMIS.

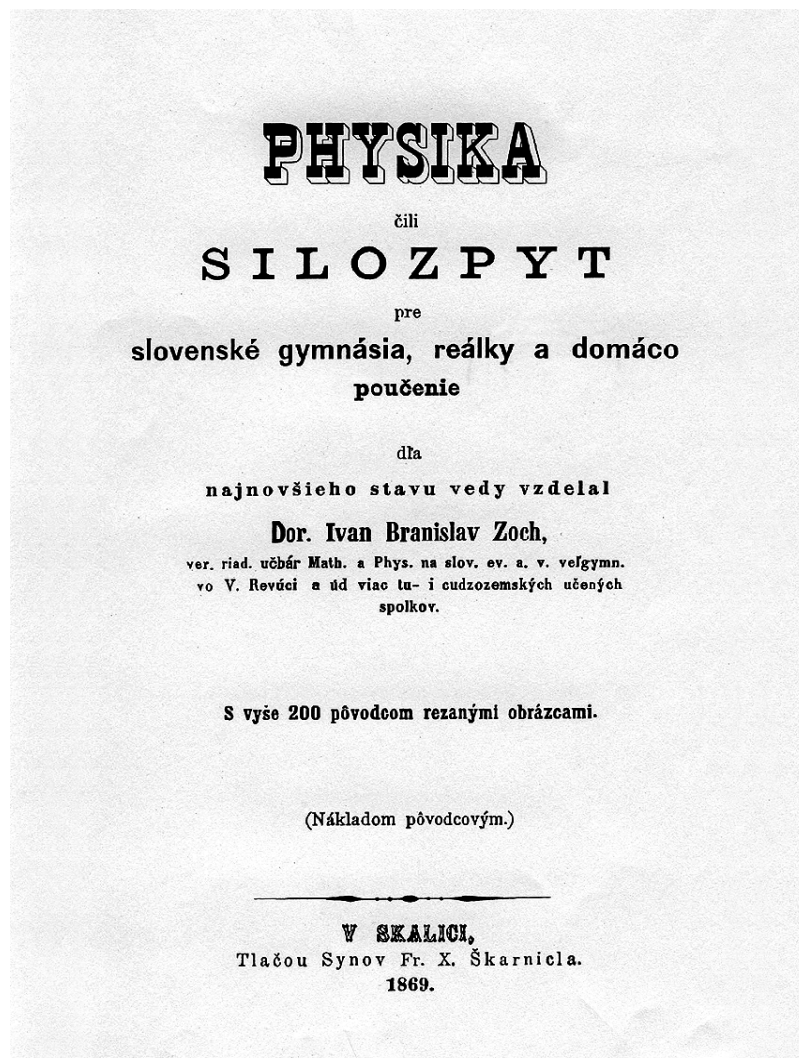
DIEL PRVÝ.

VO VEĽKEJ REVÚCI.
MAJETOK NAKLADATELSKÉHO SPOLKU.
1871.

PRÍLOHA M - Riadny profesor gymnázia PhDr. Ivan Branislav Zoch s manželkou Karolínou Drahotínou, rodenou Štefančokovou

PRÍLOHA N - Titulná strana Zochovej Fyziky..., prvej kvalitnej slovenskej učebnice fyziky

Počiatky
NÁZORNEJ MERBY

pre

nižšie gymnásium a semeniská

sriadil

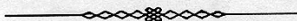
Dr. Ivan Branislav Zoch,
verejný riadny učár velvedy a silozpytu.

Oddelenie I.

(pre I. a II. triedu gymn.)

S 83 pôvodcom robenými obrazcami.

(Nákladom pôvodcovým.)

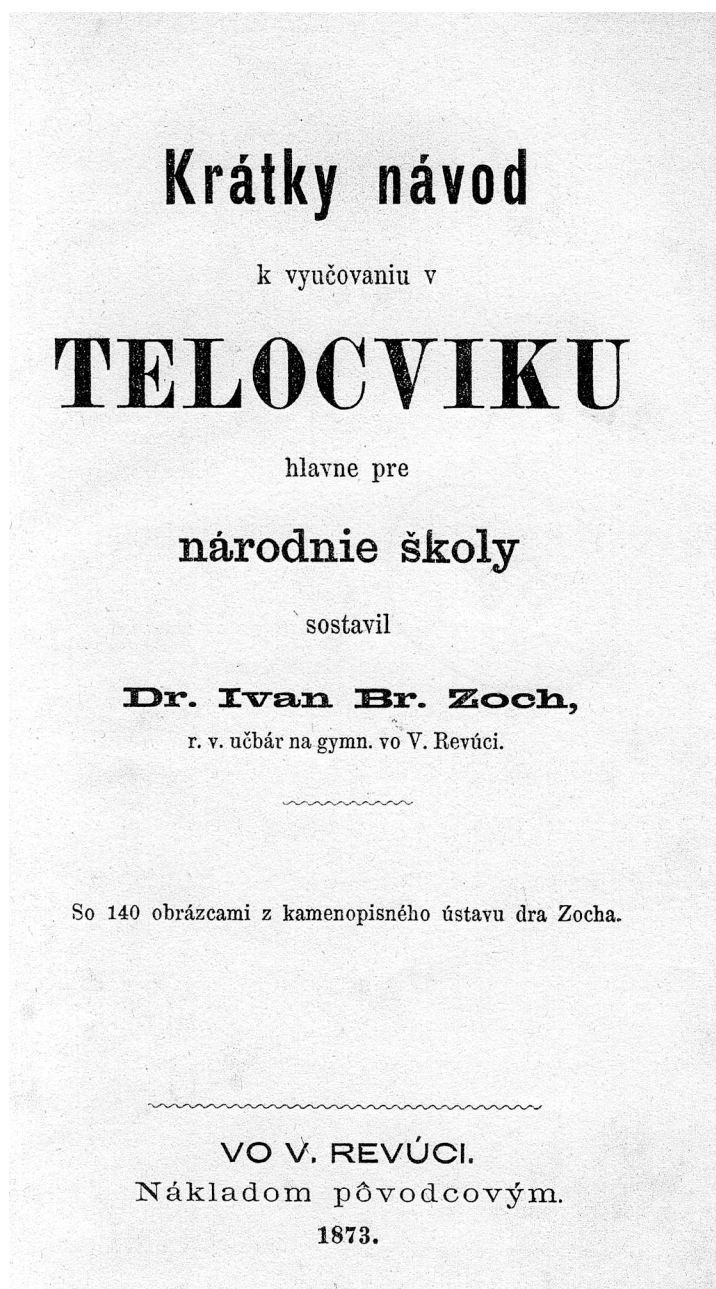

TURČ. SV. MARTIN.

Tlačou kníhtlačiarsko-účasťinárskeho spolku.

1873.

PRÍLOHA P - Titulná strana Zochovho Krátkeho návodu k vyučovaniu v telocviku...,
prvej slovenskej učebnice pre telesnú výchovu, vydanaj v roku 1873

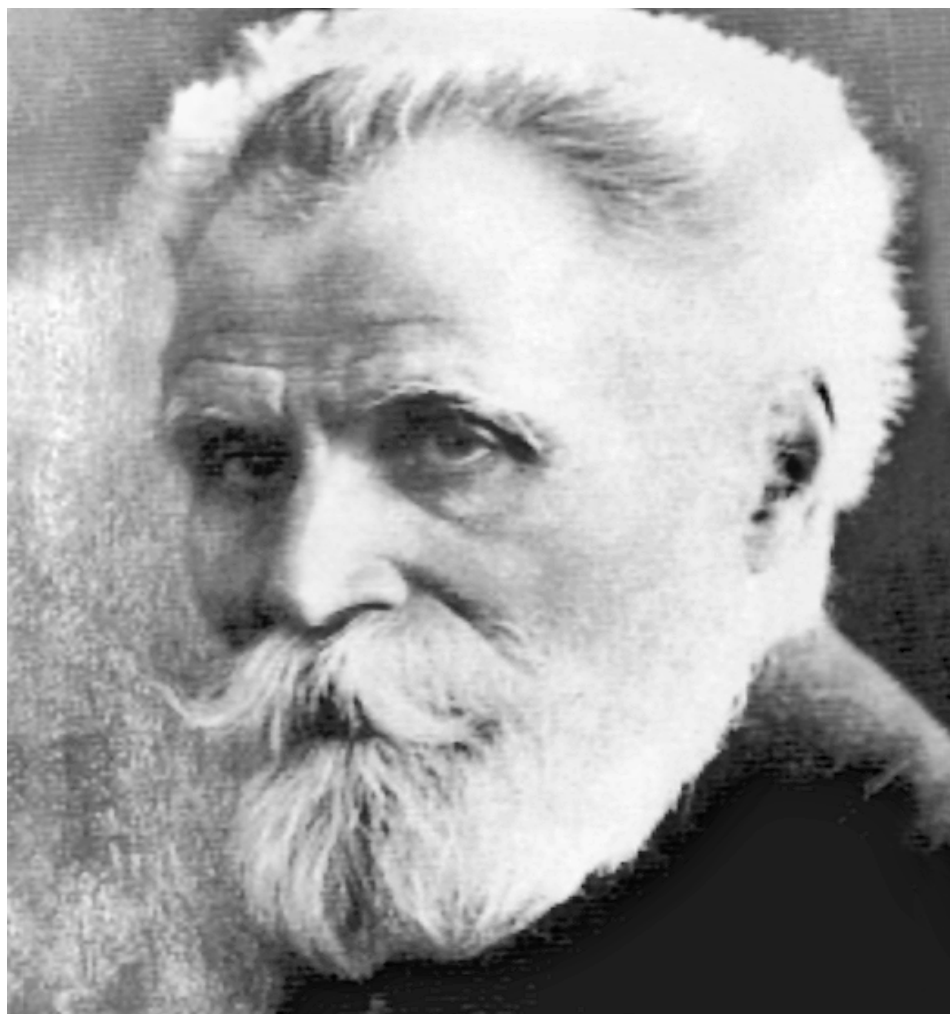
**PRÍLOHA R - Martin Kukučín, vlastným menom MUDr. Matej Bencúr, lekár,
spisovateľ**

**PRÍLOHA S - Ferdinand Císař, farár Českobratskej evanjelickej cirkvi, neskôr
superintendent evanjelickej reformovanej cirkvi na Morave**

**PRÍLOHA T - Václav Vraný, učiteľ, evanjelický kňaz, múzejník, botanik, redaktor,
zbormajster, vlastivedný pracovník**

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Bc. Adriana Hanesovská

Odbor: Špeciálna pedagogika

Forma štúdia: kombinované štúdium

Názov práce: OSOBNOSTI PRVÉHO SLOVENSKÉHO GYMNÁZIA

Rok: 2012

Počet stran textu bez príloh: 66

Celkový počet stran príloh: 19

Počet titulov slovenskej literatúry a prameňov: 65

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov:

Počet internetových zdrojov:

Vedúca práce: PhDr. Renáta Ružinová